

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 16

София, петък, 8 декемврий

1933 г.

19. заседание

Срѣда, 6 декемврий 1933 година

(Открито отъ председателя А. Малиновъ въ 16 ч. 45 м.)

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е :

Стр.	Стр.
Отпуски, разрешени на народни представители . . . 317	Предложение за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на обикновеното Народно събрание. (Второ четене — продължение докладването и разискване) . . . 319
Законопроектъ за отпущане еднократна държавна помощ на народния представител Миню Ганчевъ. (Първо и второ четене) 318	Дневенъ редъ за следващото заседание 338

Председателъ: (Звъни) Понеже присѣдствуватъ нужното число народни представители, обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъдствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Алексиевъ Никола, Апостоловъ Драгомиръ, Бончевъ Тодоръ, Бошнаковъ Тодоръ, Бояджиевъ Стефанъ, Буровъ Атанасъ, Василевъ Григоръ, Василевъ Иванъ, Василевъ Ради, Гавриловъ Никола, Ганевъ Георги, Ганчевъ Миню, Георгиевъ Стойчо, Георгиевъ Трифонъ, Димитровъ д-ръ Димитъръ, Докумовъ Борисъ, Дуковъ Иванъ, Желябовъ Жеко, Ивановъ Борисъ, Икономовъ Димитъръ, Йордановъ Георги, Йордановъ Желю, Каназирски Георги, Колевъ Петко Пеневъ, Кораковъ Крумъ, Лѣкарски Иванъ, Маджаровъ Жеко, Митковъ Сеферинъ, Момчиловъ Тодоръ, Мутафовъ д-ръ Христо, Марулевъ Йосифъ, Пентиевъ Антонъ, Петровъ Дойчинъ, Поповъ Стоянъ, Радоловъ Александъръ, Савовъ Сава, Статевъ Христо, Таслаковъ Цвѣтко, Тахировъ Хафузъ Юсеинъ, Тошевъ Никола, Цанковъ Иванъ, Циганчевъ Анастасъ, Чорбаджиевъ Петко, Шишковъ Георги, Якимовъ Тодоръ и Янакиевъ Василъ)

Бюрото на Камарата е разрешило отпускъ на следнитѣ г. г. народни представители:

По 1 день:

На г. х. Андрей х. Лековъ;
На г. Никола Кемилевъ;
На г. Янко Сакъзовъ;
На г. Ради Василевъ и
На г. Йосифъ Марулевъ.

По 2 дена:

На г. Никола Тошевъ;
На г. Николай Алексиевъ.

По 3 дни:

На г. Димитъръ Върбенковъ;
На г. Цвѣтко Таслаковъ;
На г. Йото Василевъ и
На г. Петко Пеневъ.

По 4 дни:

На г. Желю Йордановъ и
На г. Георги Каназирски.

И, най-после, на народния представител г. Трифонъ Георгиевъ, който е представилъ медицинско свидетелство — 15 дни.

Г. министърътъ на финанситѣ е готовъ да отговори на питането на народния представител г. Джанкардашлийски относно занемаряване работата по укрепване анхиласкитѣ солници, въпрѣки учредения специаленъ фондъ за целта. Тукъ ли е г. Джанкардашлийски?

Г. Юртовъ (нар. л) и други: Нѣма го.

Председателъ: Понеже г. Джанкардашлийски отсъдствуватъ, питането се отлага за другъ пѣтъ.

Пристапваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — второ четене предложението за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Г. председателю! Снощи, при вдигане на заседанието, се обеща, въ днешното заседание да се пререде дневниятъ редъ, като четвъртата точка — законопроектътъ за отпущане еднократна държавна помощ на народния представител Миню Ганчевъ — се разгледа на първо мѣсто. Азъ апелирамъ къмъ Васъ да се разгледа на първо мѣсто тази точка отъ дневния редъ.

Министъръ С. Стефановъ: Снощи мене ме нѣмаше и не знаехъ.

Председателъ: Въ дневния редъ този законопроектъ е поставенъ като четвърта точка.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Г. министъръ-председателъ даде обещание снощи, и затова сега азъ повдигамъ този въпросъ.

Председателъ: Ако такова решение снощи е взето, този законопроектъ щѣше да фигурира като първа точка въ днешния дневенъ редъ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Г. министъръ-председателъ каза: „Утре азъ самъ ще пожелаю, този законопроектъ да се разгледа като първа точка“.

Председателът: Г. Аврамов! Азъ не мога друго да направя, освен да питам Народното събрание, съгласно ли е да прередимъ дневния редъ и като първа точка да разгледаме четвъртата точка отъ вотирания снощи дневенъ редъ, а именно законопроекта за отпускане еднократна държавна помощ на народния представител Миню Ганчевъ.

Ония г. г. народни представители, които сѣ съгласни да прередимъ дневния редъ, тъй както доложихъ, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля нѣкой отъ г. г. секретаритѣ да прочете законопроекта.

Секретаръ Д. Тотевъ (д): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. прил. Т. I, № II).

Председателът: Има думата народниятъ представител г. Аврамъ Аврамовъ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Азъ поддържамъ предложението си. Ако искате — да обясня.

Министъръ С. Стефановъ: Обяснете.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Г. г. народни представители! Известно ви е, че нашиятъ другаръ, народниятъ представител Миню Ганчевъ, отъ 6—7 месеца боледува отъ язва въ стомаха и въ настоящия моментъ е опериранъ въ Руския червенъ кръстъ. Положението му е толкова сериозно и безнадеждно, та не се знае дали ще доживѣе да види тая помощъ, ако тя му се отпустне. Той има многочислено семейство. Такава е винаги сѣлбата на общественника — когато изпадне, нѣма сръдства да се лѣкува.

Азъ съмъ внесълъ този законодателно предложение — да му се даде помощъ 100.000 л. за да се оперира и да му се подпомогне за неговото оздравяване. Ще моля народното представителство да се съгласи да му се отпустне тая сума.

Председателът: Има думата народниятъ представител г. Константинъ Караджовъ.

К. Караджовъ (з): Г. г. народни представители! Миналата година Миню Ганчевъ, въ изпълнение на дълга си като народенъ представител, отива въ нѣколко села да прави събрания. По пътя го хваща единъ дъждъ и го измокра. Той отива въ едно село, безъ да може да се настави, вечерта изстива, и, като се върна — ние живѣхме заедно съ него — заболѣ го стомахъ. Ходи въ Александровската болница, лѣкари го изследваха, правиха, струваха, и най-после той бѣше принуденъ да отиде въ Руския червенъ кръстъ, за да му бѣде направена операция. Преди нѣколко дена двама души посетиха Миню Ганчевъ и той имъ е казалъ, че домашнитѣ му се помъжили да събератъ пари, за да дойдатъ да го посетятъ, но не сѣ могли да събератъ. Това е най-важното.

Затова азъ ще моля народнитѣ представители да се съгласятъ всички да му отпустнемъ тая помощъ, понеже е беденъ човѣкътъ, за да може да се излѣкува.

С. Мошановъ (д. сг): Съгласни сме.

Председателът: Има думата народниятъ представител г. Тодоръ Тонковъ.

Т. Тонковъ (з): Г. г. народни представители! Миню Ганчевъ е отъ с. Воденичарово, Чирпанска околия. Той е човѣкъ съ многочленно семейство и отъ 6 месеца боледува постоянно, не се е откъснѣлъ отъ леглото си. Само около 1 месецъ му дадоха мегданъ да излѣзе навънъ, после болестъта пакъ го хвана и той отиде въ Руския червенъ кръстъ, съ надежда да се изцѣри. Преди нѣколко време ходихме при него; човѣкътъ едва ходи, люлъ се, но се надѣва да се изцѣри. Той се надѣва сѣщо, че ще му отпустнемъ нѣкаква помощъ да подкрепимъ неговото семейство и него самия, ако оздравѣе.

Ще моля г. г. народнитѣ представители да иматъ предъ видъ, че народниятъ представител Миню Ганчевъ заболѣ въ изпълнение на своя дългъ; като е отивалъ нагоре-надолу, изстиналъ е и е докаралъ здравето си до това положение. Съ тия 100.000 л., които се иска да му бѣдатъ отпустнати, ще му се помогне и държавата нѣма какво да пострада, нѣма да осиромашее, макаръ че тя има толкова голѣма нужда отъ сръдства.

И сега, г. г. народни представители, за да засвидетелствуваме, че сме готови да се притечемъ на помощъ, азъ съмътамъ, че всѣки единъ отъ насъ трѣбва да вдигне рѣка, за да му отпустнемъ тая сума.

Председателът: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Предложението, както виждамъ, е подписано отъ народни представители отъ всички парламентарни групи въ Камарата. Това показва, че действително случаятъ е такъвъ, че заслужава внимание отъ страна на Парламента. И азъ, отъ страна на правителството, се присъединявамъ къмъ това предложение, обаче, поедъ видъ тъй стѣсненото положение днесъ на държавата, азъ бихъ молилъ народното представителство да се съгласи, тая помощъ да се намали съ нѣщо. Защото не е тя — ако, не дай, Боже, не може да му се помогне — която ще му облекчи положението. Азъ считамъ, че сумата, която ще си позволя да предложа, е достатъчна да покрие разходитѣ, които ще направи за лѣкуване.

С. Кирчевъ (з. Ст. В): Той ги е изразходвалъ.

Министъръ С. Стефановъ: Ето защо азъ предлагамъ да му се отпустне една сума отъ 60.000 л., като я съмътамъ достатъчна, и моля народното представителство да се съгласи.

Т. Тонковъ (з): Той е похарчилъ тия пари.

Министъръ С. Стефановъ: Разбирамъ случая много добре. Не искамъ да бѣде криво изтълкувано моето предложение, а да бѣда разбранъ много правилно. Не бихъ правилъ въпросъ отъ това, а моля народното представителство да се съгласи съ моето предложение.

Н. Пидаревъ (д. сг. Ц): Не забравяйте, че не разполагаме съ наши сръдства, а съ сръдствата на една разстроена финансово държавна.

Председателът: Предложението е направено като специаленъ законъ — така е формулирано. Затова азъ ще прелюжа на гласуване законопроекта по принципъ.

Моля ония г. г. народни представители, които приематъ на първо четене, по принципъ, законопроекта за отпускане еднократна държавна помощъ на народния представител Миню Ганчевъ, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

П. Стайновъ (д. сг): То е решение, не е законъ.

Х. Мирски (д): Нали раздавате държавни пари — раздавайте!

Председателът: Законопроектътъ ще отиде въ комисията.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Предлагамъ по спешностъ да мине законопроектътъ и на второ четене.

П. Н. Даскаловъ (нап. л): Г. председателю! Положете га на гласуване и ще се съгласимъ съ това, което предлага г. министърътъ.

Председателът: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ законопроектътъ да бѣде гласуванъ по спешностъ и на второ четене, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да го докладва.

Секретаръ Д. Тотевъ (д): (Чете)

„ЗАКОНЪ“)

за отпускане еднократна държавна помощъ на народния представител Миню Ганчевъ“.

Председателът: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ заглавието на законопроекта, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Д. Тотевъ (д): (Чете)

„Членъ единственъ. Отпуска се на народния представител Миню Ганчевъ еднократна помощъ отъ 100.000 л.“

Председателът: Има предложение отъ г. министра на финанситѣ, щото, вмѣсто да се отпустне сумата 100.000 л., както е въ проекта, да бѣде 60.000 л.

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № II.

Моля ония г. г. народни представители, които приемат предложението на г. министра на финансите, да се отпусне еднократна държавна помощ 60.000 л. на народния представител Миню Ганчев, да вдигнат ръка. Малцинство, Събранието не приема.

Моля ония г. г. народни представители, които приемат законопроекта тъй, както се докладва от г. секретаря, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Б. Ецовъ (д) и нѣкой отъ лѣвицата: Пакъ е малцинство.

Председателъ: Настоявате ли да провѣря вота? Оспорвате ли?

Б. Ецовъ (д): Оспорвамъ.

С. Мошановъ (д. ср): (Къмъ демократитѣ) Ние никога не сме правили демагогия съ такива въпроси. Като е за ваши хора, давате по 150.000 л.!

Председателъ: Които отъ г. г. народнитѣ представители приематъ да се отпусне на народния представител г. Миню Ганчевъ еднократна помощ, въ размѣръ на 100.000 л., моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ — второ четене на предложението за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на обикновеното Народно събрание.

Има думата народниятъ представител г. д-ръ Георги Димитровъ.

Обажда въ: Отсъствува.

Председателъ: Нѣма други записани. Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Г. г. народни представители! Съгласно решението на Народното събрание отъ снощи, тази сутринъ специалната комисија за измѣнение на правилника за вътрешния редъ на Народното събрание прегледа наново досегашната своя работа и направи съответнитѣ измѣнения на нѣкои отъ предложенитѣ за измѣнение членове. Азъ ще се спра накратко върху ония измѣнения, които комисията направи.

На първо мѣсто, комисията реши числото на секретаритѣ да си остане 12, както бѣше досега, да не се намалява на 8, поради това, че Народното събрание продължава своя законодателенъ периодъ и ще бѣде неудобно да става намаляване на числото на секретаритѣ.

На второ мѣсто, комисията опредѣли реда за дежурството на секретаритѣ по-точно и по-ясно, отколкуто това бѣше въ проекта.

На трето мѣсто, комисията реши и за въ бъдеще да иматъ право да се изказватъ 10 души народни представители преди да се пристѣпва къмъ гласуване прекратяване на дебатитѣ.

На четвърто мѣсто, комисията остави положението, което съществуваше въ нѣяния проектъ, именно, че всѣка една парламентарна група трѣбва да има най-малко трима члена.

На пето мѣсто, комисията реши Народното събрание да започва заседанията си въ 3 ч. и да продължаватъ тѣ до 8 ч., както е въ досегашния правилникъ. Заседанието е редовно до 8 ч. Ако се направи предложение отъ страна на правителството или, евентуално, отъ нѣкой народенъ представител, Народното събрание може да реши да заседава до 12 ч.

На шесто мѣсто, числото на членоветѣ на комисиитѣ, отъ 15, става на 21.

На седмо мѣсто, реши се, че нечленове на комисиитѣ могатъ да участвуватъ въ заседанията на комисиитѣ и да взематъ участие въ дебатитѣ, безъ право, обаче, на гласуване. Значи, само съ съвѣстеленъ гласъ.

Въпросътъ за първо и второ четене на законопроектитѣ остана така, както е уреденъ въ предложението за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника, което докладвахъ снощи, а именно, че законопроектитѣ по принципъ отиватъ въ комисиитѣ, тамъ ще бѣдатъ разглеждани на първо четене и само важни законопроекти, по искане на правителството или на 10 души народни представители, съ одобрението на Народното събрание, могатъ да бѣдатъ сложени предварително тукъ, въ пленума, на първо четене.

По въпроса за наказанията, Комисията реши, че председателствуващиятъ има право да отстранява единъ провинилъ се народенъ представител само отъ заседанието. Той нѣма право да изключва самъ народнитѣ представи-

тели. Това право остава пакъ прерогатива на самото Народно събрание, като максимумътъ време на изключването остава пакъ 3 заседания, както бѣше и въ досегашния правилникъ.

Това сѣ по-важнитѣ измѣнения, които комисията направи въ тазарашното си заседание.

Ще моля Народното събрание да пристѣпни къмъ разглеждането и гласуването на предложението, параграфъ по параграфъ.

Председателъ: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ заглавието: „Предложение за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на обикновеното Народно събрание“, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Ще докладвамъ § 1. (Чете)

„§ 1. Въ чл. 2 думитѣ „12 секретари“ се замѣнятъ съ думитѣ „8 секретари“.

Комисията изхвърли този параграфъ и, значи, остава положението, както бѣше по досегашния правилникъ, а именно, числото на секретаритѣ и за въ бъдеще остава 12. Така че респективниятъ членъ 2 отъ досегашния правилникъ остава безъ измѣнение.

Н. Захариевъ (з): Нѣма защо, тогава, да се докладва.

Р. Маджаровъ (д. ср): Щомъ не става измѣнение, нѣма защо да се докладва.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Остава досегашното положение. Значи, чл. 2 не се измѣня. Ако предлагате да се намали или увеличи числото на секретаритѣ, тогава е друго.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Пакъ ще трѣбва да се гласува параграфътъ, защото е въ проекта.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Трѣбва да има предложение. Направено е единъ пътъ предложение отъ комисията, което впоследствие се оттегля.

Председателъ: Понеже нѣма предложение за измѣнение на чл. 2, нѣма да гласуваме.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): § 2 става § 1.

Н. Падаревъ (д. ср. Ц): Г. председателю! Искамъ думата.

Председателъ: Имате думата.

Н. Падаревъ (д. ср. Ц): Азъ искамъ, г. докладчикътъ да обясни дали тая сутринъ комисията се е сбирала върху идеята, която г. Пастуховъ изложи вчера тукъ. Когато става дума за измѣнение на правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, добре е да се засегне и въпросътъ за състава на бюрото.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Комисията не се занима съ този въпросъ, защото никой не го повдигна предъ нея. Трѣбваше нѣкой да направи предложение предъ нея, за да се занимае комисията съ този въпросъ. Никой отъ г. г. членоветѣ на комисията обаче, не направи подобно предложение и затова комисията не се занима съ този въпросъ.

Н. Падаревъ (д. ср. Ц): Да, но на Васъ се каза.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Това бѣше пожелание, изказано предъ народното представителство. Трѣбваше, обаче, да се направи формално предложение въ комисията, за да може тя да го обсъди.

Н. Падаревъ (д. ср. Ц): Всички изказани тукъ мнения бѣха като пожелания, и вие сте се занимали съ тѣхъ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Да, но направиха се конкретни предложения отъ членове на комисията и затуй се занимахме съ тѣхъ. А по този въпросъ никой не отвори дума.

Н. Падаревъ (д. ср. Ц): Тогава, щомъ като се иска да бѣде спазена тази форма, азъ правя предложение за измѣнение на чл. 3 отъ правилника. Комисията не се е занимавала съ него. Обясни г. докладчикътъ, че не се е занимавала затуй, защото вчера конкретно предложение не било направено. Азъ смѣтамъ, че предложението бѣше доста

ясно направено, макаръ не формално. Ако трѣбва да се съобразимъ съ формата, азъ правя предложение.

Въ бюрото на Народното събрание, споредъ чл. 3, има председателъ и двама подпредседатели; избиратъ се по тайно гласоподаване, съ абсолютно болшинство при първото гласоподаване. Азъ моля Народното събрание — и това предложение моля да бѣде разгледано отъ комисията — да приеме да се избира съ тайно гласоподаване председателятъ и първиятъ подпредседателъ, а за втори подпредседателъ да бѣде обявено лицето, което получи, следъ първия подпредседателъ, най-много гласове при гласоподаването. Задачата е да може вториятъ подпредседателъ да изхожда отъ опозицията. Това е идеята, която се подхвърли вчера. Азъ ви давамъ формата и моля комисията да се занимае съ този въпросъ.

По алинея трета. Секретаритѣ, които оставатъ 12, предлагамъ да принадлежатъ къмъ различните парламентарни групи, пропорционално съ тѣхния брой.

Тѣзи сѣ предложенията ми. Ако искате, г. докладчикъ, и писмено мога да Ви ги направя — ако много се формализирате. Азъ ще моля комисията да се занимае съ тѣхъ.

Председателъ: Г. Пъдаревъ! Азъ Ви моля да формулирате предложенията си и писмено, за да се обсъждатъ въ комисията.

Н. Пъдаревъ (д. сг. Ц): Понеже комисията не се е занимавала съ чл. 3, азъ смѣтамъ, че мога да направя предложение.

Председателъ: Не се е занимавала.

Н. Пъдаревъ (д. сг. Ц): Затова казвамъ, че комисията може да се занимае съ тия предложения.

Председателъ: Г. докладчикъ! Докладвайте § 2, който става § 1.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): § 2 става § 1. Чл. 7 отъ сега действащия правилникъ гласи: (Чете) „Длъжноститѣ на секретаритѣ сѣ: а) да отбелязватъ отсъстващитѣ народни представители“. . . Тая буква се измѣня така: (Чете) „Да отбелязватъ отсъстващитѣ народни представители и да дежурятъ въ заседанията на Събранието, по двама души, по редъ, опредѣленъ отъ председателството.“

Председателъ: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ § 2, който става § 1, тѣй както се докладва, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): § 3 става § 2. Той се отнася до чл. 10. Чл. 10 гласи: (Чете) „Въ всѣки заседателенъ день, точно въ 2 ч. следъ пладне, председателътъ стваря заседание, ако прииствуватъ въ него повече отъ една трета отъ представителитѣ (чл. 114 отъ конституцията).“

Въ този членъ ставитѣ следнитѣ промѣни: думитѣ „точно въ 2 ч. следъ пладне“ ставатъ „точно въ 3 ч. следъ пладне“. На края се добавятъ думитѣ: „Народнитѣ представители се разписватъ въ списъка, който се държи отъ дежурния секретаръ“.

Председателъ: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ § 3, който става § 2, тѣй, както се докладва, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): § 4 става § 3. Той се отнася до чл. 12. (Чете) „Въ чл. 12, следъ думата „предложения“, се прибавятъ думитѣ „питания, запитвания“.

В. Молловъ (д. сг.): Собствено не може да се каже така, г. докладчикъ. Ще трѣбва да се каже: „запитвания, питання и други подобни“.

Председателъ: Които приематъ § 4, който става § 3, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): § 5 става § 4. Въ чл. 15 измѣнението бѣше така: (Чете) „Думитѣ „освѣтъ за пояснение и пр.“, до края на алинеята, се изхвърлятъ“. Сега тия думи оставатъ.

Алинея втора на сѣщия членъ по-рано бѣше постановено да се изхвърли. Алинея втора на сѣщия чл. 15 сега остава. Досега тя гласѣше: (Чете) „При разискване отго-

вора на тронното сѣсѣ, правителствени декларации, общи дебати по бюджета и сключване на договори, говоренето трае два часа“. Тая алинея сега дсбива следната редкция: (Чете) „При общи дебати по бюджета говоренето трае два часа“. Значи, по отговора на тронното слово, правителствени декларации и сключване на договори ще се говори въ бѣденце по единъ часъ, вмѣсто по два часа. По два часа ще се говори само при общи дебати по бюджета.

Алинея трета остава, както е въ правилника.

Председателъ: Моля, които приематъ § 5, който става § 4 както се докладва, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): § 6 става § 5. Той засѣга алинея втора на чл. 18. Предложението бѣше: (Чете) „Думитѣ „докато предварително не сѣ говорили 10 души“ се замѣстватъ съ думитѣ „докато предварително не сѣ говорили 5 души“. При започване на дебатитѣ всѣка група съобщава на председателството името на народния представителъ, който ще говори отъ нейно име“

Това именно положение комисията изхвърли и остави старата редакция въ чл. 18 алинея втора, тѣй, както е въ досега действащия правилникъ, а именно, че само когато се изкажатъ 10 души, тогава може да се прави предложение за прекращаване на дебатитѣ.

Предвидената забележка къмъ този членъ, а именно: (Чете) „Всѣка парламентарна група трѣбва да има най-малко трима члена. Своя съставъ и бюрото, което ръководи нейнитѣ работи, тя съобщава при конституирането си на председателството“, остава като алинея трета на чл. 18 на досега действащия правилникъ.

Председателъ: Които приематъ § 6, който става § 5, тѣй, както се докладва, моля да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): § 7 става § 6. Той се отнася до измѣнението на чл. 19. Чл. 19 гласи: (Чете) „Заседанието трае до 8 ч. вечерта, а по решение на Събранието — и до полунощ“. Това положение бѣше измѣнено въ смисълъ, че, по искане на председателството, заседанието може да бѣде продължено и до полунощ. Комисията намира, че е целесъобразно да остане разпореденето на чл. 19 тѣй, както е въ досега действащия правилникъ.

Председателъ: Значи, оттегляте измѣнението на чл. 19?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Да, остава старото положение.

Председателъ: Тогава нѣма защо да го полагамъ на гласуване, щомъ комисията го оттегля.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): § 8 става § 6. Касае се до алинея втора на чл. 21. относно състава на комисията. Споредъ досега действащия правилникъ, съставътъ на всѣка комисия се състоеше отъ 15 члена, освенъ бюджетарната и прошектарната комисии, които се състоеха отъ по 21 члена. Комисията прие алинея втора на чл. 21 да се измѣни така: (Чете) „Всѣка комисия се състои отъ 21 члена“. Останалото се изхвърля.

Мотивитѣ за това бѣха главно да могатъ всички парламентарни групи да бѣдатъ застъпени въ комисията. Защото, при 15 членове на една комисия, това ставаше много мъчно и се случваше, както голѣмитѣ, така и малкитѣ парламентарни групи да се застъпватъ само съ единъ човѣкъ, което често пѣти предизвикваше недоволство на по-големитѣ парламентарни групи, не само правителствени, но и опозиционни.

Председателъ: Които приематъ § 8, който става § 6, тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): § 9 става § 7. Отнася се до чл. 25, къмъ който се прибавя следната нова, втора алинея: (Чете) „За всѣко заседание на парламентарната комисия секретарятъ ѝ държи кратъкъ протоколъ“.

Алинея втора става алинея трета.

Председателъ: Които приематъ § 9, който става § 7, тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): § 10 става § 8. Касае се до измѣнението на чл. 27, който въ проекта бѣше така: (Чете) „Въ чл. 27, алинея първа, последниятъ думи „съ съвѣщателенъ гласъ“ се замѣстватъ съ думитъ „безъ право да взематъ участие въ разискванията“. Днесъ комисията изхвърли това постановление и остави старото положение, положението по досега действащия правилникъ, а именно, че народнитъ представители, нечленове на парламентарнитъ комисии, могатъ да участвуватъ въ тѣхъ съ съвѣщателенъ гласъ.

Комисията, обаче, запази предвидената въ проекта втора алинея, а именно: (Чете) „При разискванията въ комиситъ се пазятъ разпорежданията на чл. 18 отъ настоящия правилникъ“. Касае се за реда на говоренето. Значи, въ комиситъ ще се пази сѣщиятъ редъ на говоренето, който се пази въ пленума.

Председателъ: Които приематъ § 10, който става § 8, тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): § 11 става § 9. (Чете) „Въ чл. 34 цифрата „15“ се замѣня съ „21“.

Председателъ: Които приематъ § 11, който става § 9, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Ще моля да се повърнемъ малко назадъ. Следъ § 10, който става § 8, комисията предвижда новъ параграфъ, съ текстъ на новъ членъ: (Чете) „Мандатътъ на народенъ представителъ съ касирани изборителни секции е въ сила до обявяване отъ съответния окръженъ сѣдъ резултата отъ новопроизведенитъ въ сѣщитъ секции избори“.

В. Молловъ (д. сг): Кой параграфъ ще бѣде това нѣщо?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): То ще бѣде § 11, а § 11 ще стане § 12.

В. Молловъ (д. сг): По § 12 азъ искамъ думата.

Председателъ: Азъ бихъ молилъ г. докладчика, по-неже § 10 става § 8, тази добавка да стане при третото четене, за да се запази сегашната нумерация на параграфитъ, защото иначе трѣбва да се върнемъ назадъ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Кѣмъ туй има още една добавка: (Чете) „Допълнителнитъ народни представители получаватъ дневни пари отъ деня на първото имъ явяване въ заседание“.

Председателъ: Сѣщо така ще моля и тая добавка да я предложите при третото четене, за да запазимъ техниката на сегашното гласуване.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Текстътъ на § 12, който става § 10, ще се замѣсти съ тия две бележки, които токущо прочетохъ. Значи, това е отдѣленъ параграфъ и азъ мисля, че може да се гласува.

Ще гласуваме, значи, следнитъ две добавки въ § 12, който става § 10:

Първата добавка е: (Чете) „Мандатътъ на народенъ представителъ съ касирани изборителни секции е въ сила до обявяване отъ съответния окръженъ сѣдъ резултата отъ новопроизведенитъ въ сѣщитъ секции избори“. Съ тоя въпросъ се е занимавало Народното събрание въ 16. заседание на I-та редовна сесия, на 25 ноемврий 1931 г.

И втората добавка е: (Чете) „Допълнителнитъ народни представители получаватъ дневни пари отъ деня на първото имъ явяване въ заседание“.

Н. Захариевъ (з): То е за касиранитъ, нали?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Не, за новитъ, които идатъ като подгласници. Защото често пѣти презъ ваканцията се овакантява нѣкое мѣсто; когато подгласникътъ се яви въ първото заседание на Народното събрание и се разпише, отъ тогава ще получава дневни пари.

Председателъ: Ония г. г. народни представители, които приематъ...

В. Молловъ (д. сг): Моля, искамъ думата.

Председателъ: Имате думата.

В. Молловъ (д. сг): Първата добавка ще се гласува ли или нѣма да се гласува?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Ще се гласува.

В. Молловъ (д. сг): Тогава азъ ще моля народното представителство това предложение: „Мандатътъ на народенъ представителъ съ касирани изборителни секции“ и т. н. да не се вмѣства въ правилника на Народното събрание, а да се вмѣсти въ изборителния законъ. Въпросътъ за това, откога започва мандатътъ на единъ народенъ изборителъ и кога се свършва този мандатъ, не може да се регулира съ вътрешния правилникъ на Народното събрание. Това е единъ въпросъ на изборителния законъ. Може би това предложение по сѣществото си да е право, но то не може да бѣде вмѣстено въ правилника на Народното събрание, защото само изборителниятъ законъ се занимава съ въпроса кой прогласява едно лице за изборителъ, и следъ това, като станатъ изборитѣ, кое друго учреждение прогласява новия изборителъ. Азъ считамъ, че мѣстото на това предложение е въ изборителния законъ. Не бихъ ималъ нищо противъ, ако би се направило подобно предложение, да го вмѣстимъ тамъ, но, чини ми се, че въ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание ние не можемъ да го възприемемъ. Ходатайствувамъ да не се приема това.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): И азъ мисля, че отъ гледна точка на техниката на законопроектитъ, добре ще бѣде тия текстове да се отнесатъ тамъ, където подхожда — въ изборителния законъ. Това разпореждане, което посочва кога започва и кога свършва мандатътъ на единъ народенъ представителъ, най-добре е да бѣде вмѣкнато въ изборителния законъ. Затуй съмъ съгласенъ съ предложението на г. Молловъ — това допълнение да се изостави. Когато стане измѣнение въ изборителния законъ, тогава да се има предъ видъ.

Така че ще остане само второто допълнение, именно: (Чете) „Допълнителнитъ народни представители получаватъ дневни пари отъ деня на първото имъ явяване въ заседание“.

В. Молловъ (д. сг): Това приемамъ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Това е единъ въпросъ, който интересува счетоводството, който интересува и бюрото на Камарата, и ще трѣбва да се гласува сега.

Председателъ: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ параграфъ 12, който става параграфъ 10, така, както се докладва, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Г. г. народни представители! Сега пристѣпваме, споредъ мене, къмъ най-сѣщественото измѣнение въ правилника и азъ ще моля г. г. народнитъ представители да обрнатъ най-големо внимание върху него. Това е именно въпросътъ, кои законопроекти да отиватъ въ комисията на първо и кои да отиватъ на второ четене.

Ще прочета по редъ съответнитъ параграфи и ще моля Народното събрание да се произнесе съ нужната сериозностъ по тѣхъ, защото съ въвежда действително една нова практика въ нашия Парламентъ, каквато ние досега не сме имали, каквато, обаче, сѣществувала въ други парламенти. Ще трѣбва почитаемото народно представителство да се произнесе доколко тая политика е подходяща за нашитъ условия и доколко тя е съгласна съ установената у насъ традиция, и дали нѣма да се направятъ по-големъ пертурбации съ това нововъведение.

Така че азъ ще прочета последователно тритъ параграфа, които засѣгатъ този въпросъ, а именно § § 13, 14 и 15, които ставатъ 11, 12 и 13.

§ 13 става § 11. (Чете) „Чл. 37 се измѣня така:

„Постѣпилитъ въ бюрото на Народното събрание законопроекти и предложения се изпращатъ отъ председателя въ съответната парламентарна комисия, която ги разглежда членъ по членъ и се произнася върху поправкитъ и прибавкитъ, които могатъ да се предложатъ отъ всѣки нейнъ членъ, следъ което законопроектътъ или предложението се внасятъ въ Събранието“.

§ 14 става § 12. (Чете) „Чл. 38 се измѣня така:

„По законопроекти и предложения, които представляватъ особена важностъ, правителството или Народното събрание, по писменото предложение на 10 души народни представители, могатъ да поискатъ да станатъ разисква-

ния по принцип върху тях. Ако Народното събрание реши да станат тия разисквания, законопроектът се изпраща след това в надлежната комисия; в противен случай законопроектът или предложението се препращат направо на парламентарната комисия.

„Първото четене на законопроекта се заключава в прочитането му изцяло, заедно с изложението на мотивите. Обаче, по решение на Събраниято, обширните законопроекти могат да не се четат изцяло.

„Разискванията по принцип се състоят в разглеждане основните начала на законопроекта“.

§ 15 става § 13. (Чете) „Чл. 39 се изменя така:

„Законопроектите и предложенията, които са били разглеждани и гласувани от Събраниято на първо четене, се внасят след разглеждането им от надлежната парламентарна комисия в пленума на Събраниято на второ четене. При него Събраниято разглежда законопроекта член по член и се произнася върху поправките и прибавките, които могат да се предложат от всеки представител. Тия поправки и прибавки се подават писмено. Тъй се разискват веднага или се препращат за решение на Събраниято, на надлежната комисия за изучаване или докладване още същия ден, или пък в едно от следните заседания.

„Законопроектите и предложенията, които не са обсъждани и приемани от Събраниято на първо четене, се внасят в последното направо на второ четене, с измененията, поправки и допълненията, направени в надлежната комисия.

„Във този случай, след прочитане мотивите и заглавието на законопроекта и предложението, може да стане обсъждане по принцип; но никой народен представител при това обсъждане не може да говори повече от 20 минути“.

§ 16 става § 14. (Чете) „Чл. 40, алинея първа, се изменя така:

„При трето четене на законопроектите и предложенията, което става най-малко един ден след второто четене, могат да се правят само редакционни поправки и прибавки, които трябва да бъдат подадени писмено на председателя преди гласуването, подписани най-малко от 10 души народни представители, освен предложителя. Говоренето по тях, само от страна на предложителя, не може да трае повече от 10 минути“.

„Във алинея втора, след думата „става“ се прибавя „по решение на Събраниято“.

Това съг. г. г. народни представители, по-съществени изменения, които комисията направи в нашата парламентарна процедура. Съображенията за това бяха следните. У нас, г. г. народни представители, комисията нямат онова значение, което имат в другите парламенти. У нас комисията често пъти заседават не само в малочислен състав, но често пъти не се и занимават достатъчно обстойно с предложенията и законопроектите, които разглеждат. Целта на комисията беше да издигне значението на парламентарните комисии и да облекчи донякъде работата на пленума. Комисията в другите парламенти играят голяма роля. Даже често пъти те заместват пленума. Напр., едно изложение по външната политика се прави обикновено в комисията по външните работи — не се прави в пленума. Бюджетът никъде почти не се дебатира по принцип в пленума — дебатира се в бюджетарната комисия. Всичко това показва, че наистина работата в комисията може да бъде много ползотворна за работата изобщо на Народното събрание. Защото, г. г. народни представители, в комисията повече се работи по същество. Там вземат участие и народни представители, които имат познания и биха допринесли много нещо при обсъждането на един въпрос, обаче не могат да вземат думата в пленума, поради известни техни съображения, и затуй в комисията биха били по-полезна, отколкото в пленума.

Но ще възразят някои, че в такъв случай се понижава значението на Народното събрание. Азъ мисля, г. г. народни представители, че това не е тъй. Комисията е еманация на пленума на Народното събрание. Във комисията се избират — така поне се предполага — най-подготвените хора по дадена материя. Икономистите ще отидат в съответните комисии на стопанските министерства; онъзи, които имат познания по юридическите въпроси, ще отидат в правосъдната комисия; онъзи, които имат познания по финансовите въпроси, ще отидат в финансовата комисия или в бюджетарната комисия. Така че презумцията е, че във комисията отиват най-подготвените хора. И когато един правителствен законопроект или предложение се внесе в комисията, тя ще има възможност да го обсъди. Инициативата, безспорно, според конституцията, си остава на правител-

ството — респективно на царя, защото всички предложения и законопроекти се внасят с царски указ — но след това законопроектите или предложенията ще отидат в комисията, която ще ги прегледа, и тъй ще дойдат в пленума не само като мисъл на изпълнителната власт, но ще дойдат с поправките и прибавките, които е направила комисията.

И, г. г. народни представители, ако парламентарните комисии могат да си създадат докладници подготвени, които да дойдат тук, в пленума, да изяснят въпроса, който е бил обсъждан пред комисията, бъдете сигурни, че работата на пленума ще бъде улеснена твърде много. А сега ние почти нямаме подготвени докладници. Обикновено докладниците се задоволяват да прочетат самия законопроект или да прочетат измененията, които е направила комисията, но никакви указания за онова което е станало в комисията, не дават. Затова ние решихме, във комисията да се държат секретари, които от секретарите им, за да може Народното събрание да се осведоми за съществения разисквания, за предложенията, които са били правени в комисията, за мотивите, по които тия предложения са били приети, или за мотивите, по които тия предложения са били отхвърлени. Значи, целта на това нововъведение е да се издигне значението на комисията и след това да се улесни работата на пленума.

Г. г. народни представители! На първо четене сега се внасят всички законопроекти. Това първо четене продължава често пъти толкова много, че изморява самото народно представителство. Г-да! Ние имаме в нашата Камара 12—13 парламентарни групи. Трябва да слушатте обезателно 12—13 депутати от тези парламентарни групи, трябва да слушатте и други, които не говорят от името на парламентарни групи; така че по всеки законопроект трябва да изслушате 15, а често пъти дори до 20 оратори. По-голямата част от тези оратори се повтарят, а това изморява Камарата. Голяма част от тези дебати са излишни.

Ето защо дебатите биха се съкратили, казвам аз, ако първоначално станяха дебати в комисията и комисията се яви съ един проект, съ един доклад, който ще изразява мнението не само на изпълнителната власт по дадена законодателна материя, но който доклад ще изразява мнението на самата комисия — респективно на Парламента, от който тази комисия изхожда.

Азъ често пъти наблюдавам да става следното у нас. На първо четене се говори по принцип, отиде законопроектът в комисията, върне се тук, сложи се на обсъждане заглавието най-напред и дебати по принцип се развиват наново. Азъ често пъти съм наблюдавал по някои законопроекти едни и същи лица, говорили при първото четене по принцип, да говорят и при второто четене по заглавието пак по принцип; по свои съображения тъй непременно вземат два, три и повече пъти думата по известен въпрос, защото някакъв локален патриотизъм ги интересува.

Затова, г. г. народни представители, азъ смътам, че чрез тези изменения, които правим, ще засилим значението и на Парламента, и на самите комисии и Парламентът ще заседава по-малко. Моята мисъл е, че Парламентът ще трябва да се ограничи постепенно да заседава в онова време, което му сочи конституцията. Този конституционен срок от 4 месеца не бива така произволно да се продължава. Конституцията допуска и извънредни сесии. Тъй стават, обаче, по изключение, когато има да се решават важни въпроси, които не търпят отлагане до редовната сесия. Но постоянно да се продължават сесията на Камарата и да заседаваме по 10 месеца — това не е въ реда на самия парламентаризъм. Защото, г. г. народни представители, изпълнителната власт трябва да бъде оставена свободно да действа. Когато Парламентът заседава, той тормози доста нейната работа. Въ американската конституция има едно постановление, което за нас е твърде странно — именно, че камарата не може да заседава по-малко от 45 дни и повече от 90 дни в годината. Американският законодател смъта, че 45 дни са достатъчни, за да се упражни онзи парламентарен контрол върху изпълнителната власт, който предвижда конституцията, но повече от 90 дни камарата не трябва да заседава.

В. Моллов (д. ср): А сенатът колко заседава?

Н. Захариев (з): Г. професоре! Поправете се! Парламентът никога не може да тормози една изпълнителна власт с това, че дебатира по известни въпроси.

Докладчик Г. П. Генов (р): Затруднява нейната работа.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Улеснява я.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Сега има единъ повикъ за съкращаване заседанията на Камарата, защото изпълнителната власт не може да работи свободно, когато Камарата заседава постоянно. Тази е била мисълта и на нашия учредителен законодател, когато е предвидилъ 2 месеци срокъ за заседанията на Камарата; тази бѣше мисълта и на V-то велико Народно събрание, когато каза: редовната сесия трае само 4 месеца. 4 месеца сж достатъчни, за да се упражни контролът над изпълнителната власт. Но презъ другото време изпълнителната власт трѣбва да бѣде оставена свободно да работи, незаангажирана — да каже една по-слаба дума — отъ Парламента, защото Министерскиятъ съветъ, изпълнителната власт, не може да действа тъй свободно и да бѣде съ толкова развързани ръце, както е когато не заседава Парламентътъ.

И затова азъ смѣтамъ, че съ тѣзи измѣнения, които се правятъ, ние ще можемъ да намалимъ заседанията на Камарата, за да заседава тя въ конституционния срокъ отъ 4 месеца, най-много 5 месеца — отъ 28 октомврий до 28 мартъ. По този начинъ наистина Парламентътъ става по-дееспособенъ и въ по-малко време ще може да свърши всичката онази работа, която се иска отъ него. Азъ мисля, че една отъ голѣмитъ ни грѣшки, която се допусна, е това разтакане на сесиятъ. Правителството не трѣбваше да допусне това разтакане на сесиятъ; но единъ пътъ разточенъ, ние сега изведнѣжъ не можемъ да ги съберемъ въ 4 месеца.

Ето, г. г. народни представители, накратко мотивитъ, които ръководиха комисията, когато прие това измѣнение. Г. Молловъ въ комисията направи едно възражение, че това измѣнение било антиконституционно.

С. Ризовъ (з. Ст. В): 20 минути минаха, г. Геновъ!

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Азъ съмъ докладчикъ.

В. Молловъ (д. сг): И за докладчика времето е ограничено. Той не е министъръ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Не е ограничено.

Г. Молловъ направи възражение, ...

В. Молловъ (д. сг): И сега го поддържамъ напълно.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): ... че това измѣнение на правилника било антиконституционно. Конституцията никѣде не говори, че трѣбва законодателнитъ предложения и законопроектитъ да минаватъ на три четения. Той вали това заключение отъ единъ членъ на конституцията, кѣдето е казано, че ни единъ законопроектъ, веднѣжъ отхвърленъ изцѣло отъ Събранието, не може да бѣде внесенъ безъ измѣнение въ сѣщата сесия. Но азъ мисля, че при гласуване заглавието на единъ законопроектъ пакъ става гласуване изцѣло, и законопроектътъ може да бѣде отхвърленъ изцѣло, когато Камарата не приеме заглавието му. Това е равносильно съ отхвърляне на законопроекта, за което говори конституцията.

В. Молловъ (д. сг): Не е вѣрно. Такава интерпретация на конституцията за пръвъ пътъ чувамъ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Това сж съображенията на комисията, за да ви препорѣча тия измѣнения. Повтарямъ: добре ще бѣде да се спрете повече върху тѣхъ, защото, наистина, тѣ съставляватъ нѣщо ново въ нашата парламентарна процедура. Нека да ги обсъдимъ при едно по-голямъ спокойствие, съ едно по-основно познаване на работитъ, за да можемъ да дойдемъ до едно решение, което ще бѣде най-целесъобразно и което би издигнало най-вече Парламента, защото атакитъ противъ Парламента и противъ парламентаризма сж много и не трѣбва ние да даваме поводъ да се засилватъ; напротивъ, трѣбва да направимъ всичко, за да не ги допуснемъ, или да отбиемъ особено онѣзи атаки, които сж неоснователни, като покажемъ, че Парламентътъ може да бѣде и при сегашния съставъ, и при сегашната конституция, и при сегашния режимъ на управление дееспособенъ и полезенъ за интереситъ на страната.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Георги Димитровъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Г. г. народни представители! Азъ бѣхъ въ комисията и затова не взехъ думата да говоря по принципъ по измѣненията на правилника. За щастие и за честъ на българския Парламентъ, почти всички реакционни измѣнения на правилника се изхвърлиха.

М. Дочевъ (д. сг): Благодарение намѣсата на опозицията.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Азъ смѣтамъ, че сега сме тъкмо тамъ, откъдето трѣбва да изхожда истинскиятъ парламентаристъ, за да защити правото и на Парламента, и на народния представителъ специално. Азъ съвсемъ не сподѣлямъ гледището на г. докладчика, че парламентитъ спѣватъ работитъ на правителствата. Азъ смѣтамъ, че парламентитъ улесняватъ работата на правителствата, че парламентитъ ускоряватъ, ако щете, работата на правителствата. А ако, наистина, специално въ нашия Парламентъ се процедира бавно, вината за това съвсемъ не може да се хвърли на самия Парламентъ и на народнитъ представители — вината за бавното процедиране е преди всичко въ правителството, вината за това носи правителството. Азъ и отзарана въ комисията изтъкнахъ: фактътъ, че ние сега се занимаваме съ правилника, а не се занимаваме съ нѣкой голѣмъ законопроектъ — да речемъ, съ закона за задълженията — показва, че правителството иска просто да си намѣри дневенъ редъ и да ни занимава съ него, за да може за себе си да реши тъй или иначе тоя голѣмъ въпросъ за задълженията. Фактъ е, следователно, че правителството е, което може да спѣва работата на Парламента.

Да се иска да се премахнатъ разискванията по принципъ азъ смѣтамъ, че е претѣплене спрямо Парламента. Преди всичко, какъ ще пратите вие единъ законопроектъ направо въ комисията? Какъ ще го разгледа комисията? Азъ бихъ питалъ даже самия докладчикъ: какъ той ще вземе участие въ една комисия да разглежда единъ законопроектъ, когато той не знае мнението на своята парламентарна група, когато нито единъ отъ членоветъ на тая комисия най-напредъ не се е занималъ въ своята парламентарна група съ проекта, който ще разглежда комисията? Той не е чулъ инструкциитъ на своята група, неговата парламентарна група не знае още проекта, тя не го е разгледала — и веднага проектътъ се праща въ комисията; комисията го разглежда и взема становище, безъ да знае мнението на отдѣлнитъ парламентарни групи, отъ името на които участвуватъ представители въ тази комисия. Това е, безспорно, едно страшно нелогично нѣщо, което азъ смѣтамъ, че ние непремѣнно трѣбва да избѣгнемъ. И после, кой е този, който ще излѣзе при второ четене да дебатира законопроекта, безъ да го е челъ, безъ да го знае, по докладъ отъ комисията, да го разглежда, или да вземе думата по заглавието и да говори по принципъ по законопроекта? Това е нелогично. Вие искате по-голяма компетентностъ отъ народнитъ представители; вие искате да накарате народнитъ представители да работятъ повече, а въ сѣщото време вие искате да ги изправите въ Парламента предъ положението да дебатиратъ по единъ законопроектъ, който не познаватъ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Пакъ се раздава законопроектътъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Законопроектътъ се раздава, обаче нѣмамъ право да говоря по принципъ, а имамъ право да говоря по членъ по членъ. И азъ бихъ посъветвалъ г. докладчика, бихъ молилъ и правителство, и Парламентъ, ако е въпросъ да се прави спестяване на времето — което, споредъ мене, пакъ нѣма да се направи — да се премахне говоренето по 20 минути върху заглавието на законопроекта, понеже се е говорило веднѣжъ по принципъ по законопроекта. Това може, но да не се говори по принципъ по законопроектитъ, това е антипарламентарно, и, най-важното, то е и антиконституционно. Азъ поддържамъ тая теза, защото въ конституцията е казано, че законопроектъ, който е отхвърленъ изцѣло — значи, по принципъ — не може да се внесе втори пътъ въ Камарата безъ нѣкаква промѣна. Кога се приема и отхвърля изцѣло? Приема се или се отхвърля изцѣло по принципъ и следъ това отива въ комисията за разглеждане.

Г. г. народни представители! Азъ подчертавамъ още веднѣжъ, че не сж дебатитъ по принципъ, които отнематъ времето на Парламента. Азъ подчертавамъ сѣщо така, че ако правителството, което аслж ръководи работитъ на Парламента, има амбицията да работи, не може Парламентътъ да го спѣва. Азъ бихъ задалъ въпросъ: колко пъти българскиятъ Парламентъ е спѣвалъ правителството да не може да извърши своята работа навреме? Колко пъти ние, дори следъ ваканции, тукъ не сме имали дневенъ редъ? Дебатитъ ли сж, които прѣчатъ, дебатитъ ли сж, които отекаватъ работата; тѣ ли продължаватъ работата; тѣ ли продължаватъ и сега работата, та не можемъ да пристѣпимъ къмъ разглеждането на по-важни законопроекти? Ясно е като бѣлъ день, че дебатитъ не прѣчатъ. И

азъ смѣтамъ, че това право за разглеждане законопроекта по принцип не бива да се отнема. Ние държимъ за него. Ние сме готови да се откажемъ отъ 20-ти минути говорене по заглавието. То е достатъчно съкращение. Още повече не бива да се премахва първото четене, защото, когато се разглежда единъ законопроектъ по принципъ, изразяватъ се становищата на всичките парламентарни групи, отъ името на които ораторитъ говорятъ, а ако нѣкой вземе думата не отъ името на своята група, той ще допринесе нѣщо съ своята компетентностъ. Съ това ще улеснимъ дейността на министритъ или по-право ще ги запознаемъ съ нѣкои законопроекти, защото, както нѣкои се изразиха въ комисията, имало министри, които не познавали законопроектитъ и въ комисията ги проучвали по-основно. Разбира се, азъ не съмъ за такива министри, нито за такъвъ парламентаризъмъ.

Азъ държа за ортодоксалния начинъ на процедиране и вътре въ Парламента, и вънъ отъ Парламента. Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че ние ще влѣземъ въ противоречие съ истинския парламентаризъмъ, че ние ще отрѣжемъ крилетъ на парламентаризма, ако отнемемъ правото на парламентарнитъ групи да се изказватъ по принципъ върху законопроектитъ. Не можемъ ние да оставимъ на благоволение 10 души, ако поискатъ, или на правителството, когато то намѣри за благоразумно или за необходимо, по негова преценка — а тя не може да бѣде основа на едно парламентарно действие, тя не може да бѣде база за дейността на единъ парламентъ — да правимъ разисквания по принципъ върху известни законопроекти. Азъ мисля, че ако нѣкой законопроектъ не заслужава толкова много да се разисква по принципъ, той и безъ това нѣма да се разисква. Вие сте свидетели тукъ, че много законопроекти минаватъ, следъ като се изказватъ по тѣхъ само двама-трима души или даже никой не се изказва, а направо отиватъ въ комисията и при второ четене се разискватъ. Защо е необходимо тогава да се откажемъ отъ една прерогатива, която е дадена и за по-голямъ улеснение въ проучването на законопроектитъ? Азъ смѣтамъ, че дълго бѣше на комисията да се спре на онова положение отъ правилника, което дава само 24 часа срокъ на народния представител за проучване на единъ проектъ. Нека му се даде поне 3 дни срокъ, за да има възможностъ да го проучи той, да го разгледа заедно съ своята парламентарна група и тогава да се яви наистина готовъ и да говори конкретно върху проекта, а не да говори повърхностно. Когато вие му давате 24 часа срокъ, той безспорно не може да проучи проекта и ще дойде често пѣти тукъ неподготвенъ и ще говори по-малко по проекта, а повече извънъ него. Съ това смѣтамъ, че работата нѣма да се затрудни, а ще се улесни. Ще бѣде много по-ползотворно, когато се даде възможностъ на всѣка парламентарна група да проучи добре единъ законопроектъ, да се произнесе по него, да начертае основнитъ линии, по които трѣбва да се движи известно законодателство, и да критикува, ако щете, основнитъ линии на политиката, вложена въ основитъ на единъ законопроектъ. Това е право на Народното събрание, и това е вложилъ, споредъ мене, законодателятъ въ правилника, когато е далъ право на отделенъ народенъ представител или на представител отъ всѣка група да говори по единъ част по принципъ.

И затова ние молимъ г. докладчика — разбира се, той не може да се откаже отъ името на комисията — молимъ правителството и Народното събрание да си останатъ говоренето единъ часъ по принципъ върху законопроектитъ. Ако е въпросъ за съкращение на разискванията, нека съкратимъ двадесетъ минути говорене по заглавието.

Председателъ: Има думата народниятъ представител г. Владимиръ Молловъ.

В. Молловъ (д. ср): Г. г. народни представители! Вчера азъ имахъ честта да заявя, че това измѣнение, предложено на комисията, се намира въ противоречие съ чл. 113 отъ нашия основенъ законъ. Той гласи, че ни единъ законопроектъ, веднѣжъ отхвърленъ изцѣло — „нацѣло“ е казано — отъ Събранието, не може да се внесе безъ измѣнение въ Събранието въ сѣщата сесия. Кога се отхвърля „нацѣло“ единъ законопроектъ? Тоя текстъ на конституцията, който употребява такъвъ изриченъ категориченъ изразъ, несъмнено предполага едно разискване по начало, по принципъ, изцѣло на основитъ начала на единъ внесенъ законопроектъ, предполага, следователно, щото Народното събрание да може да отговори съ „да“ или съ „не“ — да приеме принципа на законопроекта, или да го отхвърли. Това е смисълътъ на чл. 113 отъ конституцията.

Следователно азъ считамъ, че правото, което има Народното събрание, да разисква по начало единъ законопроектъ, е едно право осветено отъ основния законъ, което съ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание не може да се отнема, не бива да се отнема. Вчера, когато азъ поддържахъ това становище, мене ми се каза: „Но може единъ законопроектъ да бѣде отхвърленъ и на трето четене изцѣло“. Действително, на трето четене законопроектитъ се гласуватъ изцѣло, обаче нашата парламентарна практика, въ отличие отъ тая на другитъ страни, не допуска разискване по принципъ, когато се гласува единъ законопроектъ на трето четене. Следователно, третото четене е едно глобално четене за гласуване изобщо, но не едно разискване по начало, и, следователно, то несъмнено се намира извънъ оная мисль, която е изразена въ чл. 113 отъ конституцията.

(Председателското мѣсто заема подпредседателъ Н. Шоповъ)

Ако комисията е желала да направи едно съкращение въ нашитъ дебати, трѣбваше да го търси въ друга посока, трѣбваше да намѣри другъ начинъ да съкрати тѣзи дебати и, следователно, тамъ да намѣри икономия на време и засилване дейността на Народното събрание, ако това би могло да стане. Право се каза, че не народнитъ събрания, особено у насъ, сѣ отговорни по нѣкой пѣти или повечето пѣти за това, че разискванията сѣ по-големи или по-дълготрайни. Това се дължи на туй, че често пѣти народнитъ събрания не получаватъ своевременно законопроектитъ и не сѣ въ състояние да бѣждатъ посветени въ всички въпроси. Също така, когато Народното събрание нѣма едно ръководство отъ страна на самото управление, дебатитъ отиватъ безъ край, тѣ не могатъ да бѣждатъ правилно водени и по нѣкой пѣти се израждатъ. Но това не е една задача, която правилникътъ може да разреши съ ограничение на свободата на мненията, свободата на говоренето и съ премахане правилния начинъ на разискване. Аргументитъ, които г. докладчикътъ даде, ме убѣдиха въ противното. Целта, която преследва комисията, нѣма да бѣде постигната въ никой случай, защото между различнитъ постановления на правилника има съществени противоречия, които ще довлѣкатъ голѣми затруднения въ правилния вървежъ на работитъ на Народното събрание. Има въпроси, които по тоя начинъ не могатъ да се разрешаватъ и ще създадатъ повече затруднение, отколкото улеснение.

Споредъ предлагания текстъ, щомъ въ Народното събрание постѣпи единъ законопроектъ, той веднага се изпраша отъ председателството въ надлежната комисия. Въ следващия параграфъ на проекта се казва, че по законопроекти и предложения, които представляватъ особена важностъ, правителството може да иска да станатъ разисквания по принципъ върху тѣхъ. Значи, правителството ще прави оценка дали даденъ законопроектъ или предложение представлява или не представлява особена важностъ. Ако правителството иска да нѣма една по-основна дискусия, едни по-основни дебати по даденъ проектъ, ще гледа да го хвърли въ комисията, кѣдето публика не присъствува, кѣдето обществената критика не може да се упражни, кѣдето Събранието не е представено пропорционално. Върху това азъ ще обърна внимание по-нататѣкъ.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Съществената функция на Събранието, контролната, нѣма да се упражни.

В. Молловъ (д. ср): Но казва се, че може Народното събрание, по писмено предложение на 10 души народни представители, да реши да станатъ разисквания по принципъ върху даденъ законопроектъ. Питамъ: кога? Нали законопроектътъ е отишелъ вече въ комисията? Тукъ ще се направи предложение да станатъ разисквания по принципъ върху даденъ законопроектъ, а председателството ще каже: „Ама законопроектътъ е вече отишелъ въ комисията, вие сте закѣснѣли.“ Ако Събранието настоява да станатъ разисквания по принципъ върху законопроекта, той трѣбва да се върне отъ комисията, и, ако комисията е почнала да го разисква, той ще бѣде наполовина разискванъ, наполовина неразискванъ. Виждате ясно недомислието въ този параграфъ на проекта.

За парламентарнитъ комисии. Г. докладчикътъ казва, че тѣ сѣ еманация на Събранието. Безспорно е, че тѣ се избиратъ отъ Народното събрание, но се избиратъ главно отъ болшинството. Тази сутринъ азъ предложихъ въ комисията, щото въ комисията да бѣждатъ представени всички парламентарни групи не по възможностъ пропорционално, а пропорционално на числеността имъ. Това, обаче, не се прие. Три четвърти отъ състава на комисията сѣ представители на болшинството; опозицията винаги е предста-

вена по-малко. Следователно, какъ може разискванията и решенията на комисията да се считатъ като разисквания и решения на пленума на Народното събрание. Където съотношението на парламентарните групи е друго и където, следователно, могат да бъдат взети и свършено други решения.

А. Буковъ (з): Въ комисията може да присъствуватъ всички народенъ представителъ, който желае.

В. Молловъ (д. сг): Но нѣма право да гласува. Тукъ е въпросъ за гласуване.

По-нататъкъ. Какви сж разискванията въ комисията. Тѣ иматъ повече технически характеръ. Комисията има за целъ да редактира или да преработи членовете на единъ законопроектъ въз основа на възгледитѣ, на мненията, които сж изказани въ пленума на Народното събрание. Но, щомъ въ пленума на Народното събрание не сж станали разисквания по принципъ върху даденъ законопроектъ, комисията нѣма да има тия възгледи и мнения. Тогава технически тя ще изработи единъ законопроектъ, принципътъ на който не е възприетъ отъ Народното събрание. Ясно е тогава, че така изработения въ комисията законопроектъ, като се върне въ пленума на Народното събрание, ще трѣбва наново да бъде разискванъ по принципъ. И това се допуца споредъ проекта. Казва се: „Законопроектитѣ и предложенията, които не сж обсъждани и приемани отъ Събранието на първо четене, се внасятъ въ последното направо на второ четене.“

„Въ тоя случай, следъ прочитане мотивитѣ и заглавието на законопроекта или предложението, може да стане обсъждане по принципъ, но никой народенъ представителъ при това обсъждане не може да говори повече отъ 20 минути“. Защо ще се четатъ мотивитѣ? Мотивитѣ на второ четене не се четатъ. Мотивитѣ на комисията ли искате да кажете, г. г. членове на комисията, или мотивитѣ къмъ законопроекта? Казва се, че тогава могатъ да станатъ разисквания по принципъ. Това е едно излишно усложнение. Искате да кажете, че по принципъ ще се разиска 20 минути? Кажете го. Ограничете тогава разискванията на първо четене и по вашитѣ законопроекти на 20 минути, ако мислите, че съ това ще спечелите нѣкакво значително време. Но нѣма да го спечелите.

Г. г. народни представители! Ще ви дамъ още единъ аргументъ. Има случаи, при които Народното събрание по принципъ не се произнася отрицателно по даденъ законопроектъ, възприема принципа на законопроекта, но го изпраща въ комисията съ явната целъ да бъде тамъ тържествено погребанъ. Има много случаи, когато единъ законопроектъ не се възприема отъ Народното събрание, но отъ куртоазия къмъ почитаемото правителство, което е внесло, да кажемъ, единъ несвързанъ законопроектъ — ставатъ и такива работи — Народното събрание възприема законопроекта по принципъ, въпреки че е убедено, че принципътъ му е лошъ и че не може да бъде възприетъ, и го препраща въ комисията да умре. Такъвъ бѣше случаятъ съ законопроекта за печата, внесенъ миналата година, който бѣше разкритикуванъ при първото четене, правителството не го оттегли, Народното събрание се съгласи да бъде приетъ на първо четене, отиде въ комисията и тамъ благополучно умрѣ. Мога да ви цитирамъ още много други такива законопроекти. Въ такива случаи защо ще искате да мѣните комисията да разиска единъ законопроектъ, който не би се приелъ отъ Народното събрание? Ами че това не е ли губене на време? Това време може да не се вижда и да не се пише за него въ вестниците, но то се отнема на народнитѣ представители, които влизатъ въ комисията. Могатъ да присъствуватъ 5, 6, 7 или колкото и да бъдатъ души, но тѣ ще употребятъ времето си да обработятъ технически, да изгледатъ единъ законопроектъ, който следъ туй ще бъде отхвърленъ отъ Народното събрание. Очевидно е, че въ такива случаи нѣма никаква икономия въ работа, нѣма никаква разумностъ, азъ ще кажа нѣма и никакъвъ смисълъ.

Съ предлагания ни проектъ ние вземаме известни индикации отъ чужди правилници. Недейте забравя, обаче, че чуждитѣ правилници изхождатъ отъ други положения, че въ други страни въ действителностъ винаги има първо четене. Напр., английскитѣ парламентъ цѣлятъ се обръща въ една комисия и веднага започва разискванията по даденъ законопроектъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Безъ публика.

В. Молловъ (д. сг): Да, безъ публика. — Има парламенти, където принципалнитѣ разисквания не ставатъ въ форма на първо четене, а въ форма на интерпретация. Напр., въ френския парламентъ сега нѣма да се разиска

на първо четене, по принципъ, законопроектътъ за финансовото задръжаване, който се внася, защото отива въ комисията, обаче има нѣколко интерпелации, 15—20, за финансовата политика на правителството, които ще се разискватъ преди да се докладватъ въ Парламента решенията на комисията.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Напротивъ, министъръ-председателътъ прави въпросъ на доверие и казва: „Интерпелациитѣ ще ги оставите за подире, а първо ще гледаме законопроекта“.

В. Молловъ (д. сг): Да, но ще ги разискватъ безъ ограничение на времето.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Отлагатъ ги.

В. Молловъ (д. сг): Съгласенъ съмъ, става това. Въ други парламенти друго става. Ние сме се водили отъ една опредѣлена практика, отъ едни основни положения, тия на белгийската конституция, на белгийския парламентаренъ редъ, поправени споредъ нашитѣ обичаи, споредъ нашитѣ традиции и споредъ това, което въ 50—60 години сме успѣли да изработимъ. То не е дало до сега отрицателни резултати. Ами че ние можемъ веднага следъ разискванията по принципъ, които ще траятъ нѣколко минути, да приемемъ и на второ четене единъ законопроектъ. Защо ще го пращаме предварително въ комисията?

Д. Ачковъ (нез): Имало е много такива случаи.

В. Молловъ (д. сг): Имало е такива случаи.

Н. Захариевъ (з): При спешностъ.

В. Молловъ (д. сг): Оставете тия възможности и наредете работата по другъ начинъ, а не чрезъ съкращаването на едни разисквания, които, споредъ мене, сж съществени. Народното събрание е законодателна властъ, но то е същевременно и едно политическо тѣло. Народното събрание има да осъществява и политика — да критикува и отъ политическа гледна точка единъ законопроектъ. Въ единъ законопроектъ, който се внася, то трѣбва да види следваната отъ правителството политика по известни въпроси. Народното събрание ще трѣбва именно по това да се произнесе и да даде, чрезъ болшинството си, надлежната директива на правителството, а опозицията да направи ония критики, които трѣбва да бъдатъ направени на политиката, която се провежда чрезъ единъ законопроектъ, внесенъ отъ правителството.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Има и обратна теза: ами ако комисията отхвърли законопроекта?

В. Молловъ (д. сг): Да. Ето, г. Данаиловъ казва друго. Въ комисията започватъ, да кажемъ, разисквания по начало. Тя може да заседава само съ нѣколко души народни представители. Тая заранъ, напр., като почнахме да разискваме въ комисията тия постановления, ние отъ опозицията бѣхме болшинство. Въ такива случаи, единъ законопроектъ може да бъде отхвърленъ отъ комисията по принципъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Нищо. Парламентътъ следъ това ще си каже думата.

В. Молловъ (д. сг): Значи, докладчикътъ на комисията трѣбва да докладва, че проектътъ е отхвърленъ отъ комисията. Тогава какво ще правимъ?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Тогава голѣмата комисия, Народното събрание, ще реши.

В. Молловъ (д. сг): Тогава нѣма защо да създавате усложнения, които измѣнятъ една традиция въ нашия Парламентъ, която не е дала лоши резултати, която винаги е била следвана по всичкитѣ правилници на Народното събрание и която е била осветена и отъ учредителното Народное събрание, което е приело конституцията. Смѣтамъ, че това предложение е свършено несъстоятелно, и азъ по никой начинъ не мога да се съглася, отъ името на нашата група, да го възприема. Моля г. министъръ-председателя и комисията да се съгласятъ да направимъ известни измѣнения. Недейте премахва първото четене.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Вие бихте ли били съгласенъ, г. министъръ-председателю, отъ страна на вашата група да заседава въ комисията единъ народенъ представителъ, безъ да знае мнението на вашата група?

Министър-председател Н. Мушанов: Като заседава от името на групата, тръбва да знае мнението ѝ.

Д-ръ Г. М. Димитров (з. Ст. В): Но групата не е разгледала законопроекта.

Министър-председател Н. Мушанов: Толкозъ по-лошо. Ще я накараме да го разгледа. Не е тук въпросът да споримъ. Искате ли да поправимъ неджизитъ, които сме видѣли, нѣма защо да споримъ, а да намѣримъ начинъ да ги поправимъ.

Д-ръ Г. М. Димитров (з. Ст. В): Азъ не споря, но казвамъ, че не е целесъобразно и не е логично.

Министър-председател Н. Мушанов: И азъ не искамъ противното.

Председателстващъ Н. Шопов: Има думата народниятъ представителъ г. Рашко Маджаровъ.

Р. Маджаровъ (д. сг): Постановленията на правилника, чието измѣнение се иска съ параграфи 13, 14 и 15, съществуватъ отъ 50 години, откато съществува и българската конституция.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Повече отъ 50 години.

Р. Маджаровъ (д. сг): Отъ 1881 г.

В. Молловъ (д. сг): И конституцията е приемана на три четения.

Р. Маджаровъ (д. сг): Тръбва да има особени причини, за да се иска тѣхното измѣнение. Експедитивността на работата и избѣгването на излишнитъ говорения, както се обясни и отъ г. докладчика, сж едни отъ причинитъ да се иска измѣнението на съответнитъ членове отъ правилника. И азъ, г. г. народни представители, съмъ отъ онѣзи, които считатъ, че въ нашето Народно събрание се говори много и излишно по нѣкои въпроси и се създава единъ балоастъ, който не помага, а вреди на правилното управление, на парламентарнитъ функции. Но тѣмко съответнитъ членове, които засѣгатъ тая материя, не се предлага да се измѣнятъ. До сега ние не сме страдали отъ обструкция въ Народнитъ събрания, не е имало забавяне при гласуването на различнитъ законопроекти. Ние отъ друго сме страдали, но не му е мѣстото тукъ да го говоря. Шомъ не сме имали особени стѣпки въ това отношение, споредъ моето разбиране, не тръбва да измѣняваме една процедура, която не е създавала такива стѣпки. Но има и друго едно обстоятелство, което ме кара да искамъ да остане първото четене, което е легнало въ основата на нашата 50-годишна парламентарна практика, още повече, че то почива и на чл. 113 отъ конституцията, където е казано, че Народното събрание е властно да отхвърли единъ законопроектъ изцѣло, т. е. дава се възможностъ да се постави въпросъ на довърше спрямо даденъ министъръ. Предъ видъ на ясното постановление на чл. 113 отъ конституцията, намъ ще ни предстои, ако искаме да измѣняваме тия постановления отъ правилника, да търсимъ такива формули, които да не нарушаватъ принципа за министерската отговорност. Тогава иде въпросътъ: щомъ имаме повелата на чл. 113 отъ конституцията, какво следва да направимъ, за да съкратимъ процедурата? Този въпросъ не е партиенъ. Когато днесъ се разискваше въ комисията какво би могло да се направи, дойде ми на умъ следното и моля г. докладчика, ако се съгласи, да му даде нуждната редакция. Законопроектитъ да си минаватъ на първо четене въ Народното събрание, като същевременно се внасятъ и въ комисията, за да не се губи време по известни законопроекти. Ако даденъ законопроектъ бѣде приетъ на първо четене, тогава при дебатитъ на второ четене нѣма да се позволява говорене по заглавието на законопроекта. По такъвъ начинъ ще се избѣгне многото говорене, което често пѣти става и при второто четене. Ще има едно гласуване по принципъ и после гласуване членъ по членъ, безъ да имаме право да говоримъ при второто четене по заглавието. Така ще съблюдимъ принципа на министерската отговорност и ще съкратимъ процедурата, като съкратимъ говоренето по заглавието. По този начинъ ее примиряватъ тѣзи две положения.

Г. г. народни представители! Азъ вземахъ думата и за друго. Тенденцията на тия измѣнения на правилника — която подчерта и г. докладчикътъ — е да се прехвърли по-голямата частъ отъ работата на Народното събрание отъ пленума въ комиситъ, т. е. въ комиситъ полка-лека да се централизира законодателната работа.

Има три вида конституции. Първо, американската, споредъ която конгресътъ заседава 45 дни презъ годината, а

комиситъ — презъ цѣлата година. Споредъ американската конституция, законодателствува се отъ комиситъ, които сж делегации на конгреса. Тѣ заседаватъ, тѣ решаватъ. Тази практика по отношение на България не може да се приложи, защото ние сме отъ типа на парламентарнитъ страни.

Друга конституция е английската, споредъ която, всички законопроекти се разглеждатъ въ пленума и тамъ се решава, като правителството всѣкога е готово да даде на мнението, изказано устно отъ единъ народенъ представителъ и възприето, съответната формула.

Третата конституция е френската. Споредъ френската практика, полка-лека се иска да се отслаби изпълнителната властъ и да се пренесе работата въ комиситъ. Това се забелязва отъ нѣколко години насамъ все повече и повече въ французкия парламентъ, противъ което воюватъ днесъ и поради което паднаха въ продължение на 15 дни три министерски кабинети.

Споредъ моето разбиране, когато въ Франция реватъ вече отъ тази процедура, ние въ България ще тръбва да се пазимъ отъ нея и да вървимъ по-скоро по типа на тѣзи парламенти, които не страдатъ отъ нея, какъвто е английскиятъ. Ние ще тръбва да се стремимъ, колкото е възможно повече, решаването на въпроситъ да става тукъ, въ пленума, като комиситъ иматъ, както каза предшествуващиятъ ораторъ г. Молловъ, предимно техническа задача — да обсъждатъ предложенията, които се правятъ, да имъ даватъ техническата формула, а решението на въпроситъ да става отъ Народното събрание въ пленума. Защо искамъ тази работа? Защото покрай министерската отговорност при първото четене и министерската отговорност при второто четене, азъ искамъ да не може да се скрива Народното събрание задъ комиситъ си и да се отслабва министерската властъ. Министерската властъ тръбва да бѣде засилвана, колкото и въ нѣкои случаи тя да бѣде произволна. Защото неотговорнитъ болшинства или меншества въ народнитъ събрания често докарватъ слабостъ на парламентаризма, вмѣсто да го усилватъ.

По тѣзи съображения, азъ считамъ, че досегашната практика, комиситъ да иматъ само технически характеръ, тръбва да се запази. Не бива да се разширява тѣхното право, не бива да имъ даваме полузаконодателенъ характеръ и задъ тѣхъ да се скриватъ министерствата, когато сж слаби; или пъкъ, когато едно министерство иска да действа свободно, както е въ повечето случаи въ България, то да бѣде спъвано отъ решението на комиситъ и по такъвъ начинъ да се отслабва министерската, респективно държавната властъ.

Заклучавамъ. Считамъ, че у насъ центърътъ на тежестъ тръбва да си остане пленумътъ и при първото, и при второто четене на законопроектитъ. Ние въ България, отколкото съществува у насъ парламентарно управление, нѣмаме случаи на обструкция при прокарването на законопроектитъ. Ако искаме да съкратимъ работата на Парламента, както намаляваме времето за говорене по принципъ, при второто четене на ония законопроекти, които сж били разглеждани на първо четене, отъ единъ часъ на 20 минути и приемаме, че съ внасянето още на даденъ законопроектъ, той се внася въ комисията, която почва да го разглежда, същевременно можемъ да поставимъ да не се говори по заглавието на законопроектитъ при второто четене, а да се минава направо къмъ приемането имъ членъ по членъ. По такъвъ начинъ ние ще спестимъ време, защото нѣма да се изреждатъ по 20 души да говорятъ по заглавието при второто четене на законопроекта, макаръ и по 20 минути, както е ставало въ последно време.

Председателстващъ Н. Шопов: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Енчевъ.

Г. Енчевъ (з): Г. г. народни представители! Очевидно е, комисията е положила доста много усилия, за да може да ни даде единъ правилникъ, отговарящъ на най-новитъ нужди и изисквания на времето. За тази нейна дейностъ не може да не сѣ държи смѣтка. Правилникътъ е нашъ, на Народното събрание. Тукъ ние нѣма да се срещнемъ съ амбицитъ на вносителите вънъ отъ Парламента, които могатъ да държатъ за своята честъ и авторитетъ.

Колкото се отнася до направенитъ корекции и измѣнения съ третъ параграфа, по които разисква народното представителство, и мене ми се вижда, че така предложитъ измѣнения отъ комисията може да увредятъ на свободното изказване на Парламента по нѣкой много важенъ въпросъ. Свикналъ е българскиятъ народъ — това е досегашната наша парламентарна практика — посрѣдствомъ своитъ представители, да казва въ Парламента своето

становище по принцип по всёко мѣропріятие на правителството. Сега, азъ си задавамъ въпроса: всецѣло ли се отнема тази възможность на Парламента по принцип да се изкаже по известенъ законопроектъ, или остава да я прозираме да съществува пакъ въ така измѣнения правилникъ? Казва ни се отъ г. докладчика, че по желание на правителството, или по искане на 10 души народни представители, и по решение, на Народното събрание може да се допусне разискването по принцип на даденъ законопроектъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): По писмено предложение на 10 души народни представители и по решение на Народното събрание.

Г. Енчевъ (з): Г. г. народни представители! Много го-лѣма ли икономия на време ще се направи?

Н. Захариевъ (з): 5 часа.

Г. Енчевъ (з): Преди всичко народното представителство нѣма да се откаже отъ туй си право, дадено му и отъ така измѣнения правилникъ. Винаги ще се намѣрятъ 10 души народни представители да поискатъ да бѣде допустнато разискването по принцип на даденъ законопроектъ. А и правителството — така поне мисля азъ — много често помолено да се допусне разискването на даденъ законопроектъ по принцип, ще удовлетворява молбитъ, даже направени и не по реда, предвиденъ въ правилника. Така фактически ще се върви по-стария пътъ — всички почти законопроекти ще бѣдатъ разисквани по принцип въ Парламента.

Г-да! Нѣма защо Парламентътъ самъ да си отнема едно свое право, нѣма защо Парламентътъ самъ, чрезъ едно измѣнение на собствения си правилникъ, да се лиши отъ правото си да каже обективно своето становище и разбиране по даденъ законопроектъ.

Действително, общо е желанието да се ускори работата на Парламента. Но това може да стане по другъ начинъ. Ние бихме могли, както се и предложи отъ мнозина оратори, доброволно да се откажемъ отъ говоренето при второто четене по 20 минути по заглавието на законопроекта, бихме могли — ако комисията по измѣненіето на правилника възприеме това нѣщо — да намалимъ и времето за говорене по принцип, ако се счита, че единъ часъ е много. Но азъ считамъ, че не е изгубено времето на Парламента, когато той спокойно и обективно ще каже по принцип своето мнение по мѣропріятіята на правителството.

Водима все отъ това желание, да се пести време, комисията създава тия права, които докладчикътъ ни съобщил, на комиситъ, мандатори на Народното събрание. За напредъ тѣ почти ще законодателствуватъ; тѣхнитъ решения — така поне схванатъ отъ доклада на г. докладчика — ще бѣдатъ задължителни за Парламента. Досега тѣхната дейность бѣше помощна, спомагателна за Парламента; за въ бѣдеще, следъ измѣненіето на правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, тѣхнитъ решения ще бѣдатъ задължителни за Парламента. Азъ прозирамъ, че се създава една възможность, комиситъ да добиятъ право да отхвърлятъ дори цѣли законопроекти. А достигнемъ ли дотамъ, ще ни се наложи да измѣняме пакъ правилника, за да се спасимъ отъ това зло, което произтича отъ така даденитъ права на комиситъ.

Г. г. народни представители! Азъ сѣщо така не намирамъ много практично искането, комиситъ да водятъ протоколи, за да може народното представителство, базирайки се на изказанитъ мнения въ комиситъ, да бѣде по-добре ориентирано и въ своитъ разисквания по-лесно да мине пѣтя, необходимъ за гласуването на единъ законопроектъ. Г-да! Желанието на комисията да се пести времето, е добро. Сѣщо така и желанието постепенно да се стигне до конституционнитъ срокове на парламентарнитъ сесии е тоже хубаво. Обаче, днесъ времето далечъ не позволява Парламентътъ бързо да законодателствува, за да дойдемъ наистина и до тази голѣма икономия на време — да стигнемъ до конституционнитъ срокове на сеситъ. И азъ, безъ да искамъ да спѣвамъ дейността на Парламента или дейността на комисията, която е положила доста много трудъ при проучване измѣненіята на правилника, ще отправя една молба къмъ г. докладчика: последнитъ три параграфа, до § 15 включително, да бѣдатъ върнати на ново разглеждане въ комисията, като моля комисията да запази правото на Парламента да се изказва при първото четене по принцип по всички закони, които се внасятъ, а се премахне правото, съществуващо по до-

сегашния правилникъ, да се говори по 20 минути по заглавието при второто четене на законопроектитъ. Нѣма защо да се приповтарятъ нѣща, които сѣ казани при първото четене на законопроектитъ и да се губятъ още по 20 минути време, за да видимъ представителитъ на парламентарнитъ групи да се изреждатъ да говорятъ още веднажъ по заглавието на законопроекта на второ четене работи, които сѣ казали при първото четене.

Съ тия нѣколко думи азъ завършвамъ, като моля да се остави установеното право, народнитъ представители да се изказватъ при първото четене на законопроектитъ по принцип, отъ което право никога и Парламентътъ и правителствата не сѣ загубвали, а напротивъ, винаги българското законодателно тѣло е получавало възможността да бѣде добре освѣтлено, а сѣщо така и българското гражданство, българскиятъ народъ, да контролира дейността на парламента и да знае кога и по какви законопроекти неговитъ представители изказватъ своитъ становища.

Прочие молбата ми е: нека комисията наново да разгледа тѣзи три параграфа, като остави практиката такава, каквата бѣше досега: народното представителство да изказва своето мнение по всички законопроекти предварително, по принципъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Никола Захариевъ.

Н. Захариевъ (з): Г. г. народни представители! Азъ намирамъ, че съществено измѣнение въ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание не се състои въ административнитъ промѣни, които се правятъ въ него, а въ измѣнение работата на Народното събрание при разглеждане на законопроектитъ. Съ измѣненіето, вложено въ § § 13, 14 и 15, се иска да се съкрати времето за разискване на законопроектитъ, съ целъ да се намали мудността на Парламента при разглеждането на законопроектитъ, които се внасятъ било отъ правителството, било отъ народни представители.

Второто нѣщо, което се иска, е да се прехвърли на комиситъ при Парламента известна частъ отъ работата на последния. Съ това, обаче, азъ мисля, че ще се загуби публичността на разискванията въ Парламента и същевременно ще се измѣни предназначението на това публично тѣло, българския Парламентъ, защото въ такъвъ случай всички въпроси, които подлежатъ на публично разглеждане отъ трибуната на Народното събрание, отиватъ въ тъмната стайка, каквато представляватъ комиситъ, които ще се учредяватъ по новия правилникъ. Нѣмамъ нищо противъ това, въпроситъ да се разглеждатъ въ комиситъ, да се разрешаватъ тамъ, да се обсъждатъ тамъ; тамъ има по-голѣма вѣроятность да се намѣри правилното имъ разрешение. Но така, както се съставятъ комиситъ, въ тритъ си четвърти отъ членове на болшинството — днесъ това, утре друго болшинство — отнема се възможността за личната проява на отделния народенъ представител и на проявата на онѣя парламентарни групи, които не сѣ застъпени въ тѣзи комисии, за да се добие едно правилно разрешение на въпроситъ, които се повдигатъ тамъ. Отъ друга страна, решението на комиситъ, дошло тукъ, вече не може да се обсъжда по принципъ, така както можеше досега на първо четене. 20-тѣ минути, които се даватъ за говорене при второто четене, далечъ не сѣ достатъчни, за да могатъ да се обосноваватъ народнитъ представители отъ трибуната, да изкажатъ своето становище или становището на парламентарната група, която представляватъ, за да може Народното събрание да вземе правилно становище по въпроситъ, които се разрешаватъ отъ внесенния законопроектъ. Като имаме предъ видъ и нашитъ нрави, че 20-тѣ минути се изчерпватъ обикновено въ пререкания между народни представители и оратора, който говори на трибуната, ние ще имаме, тукъ само една регистратура — ще регистрираме това, което се решава въ комиситъ, безъ да може Народното събрание публично да се произнася върху въпроситъ, които се разрешаватъ съ законопроектитъ, които се внасятъ въ Парламента. За да не се убие тази публичность, а същевременно, за да се спести време, азъ съмъ напълно съгласенъ, напълно поддържамъ тезата, че 20-тѣ минути за говорене по заглавието на законопроектитъ при второто четене сѣ съвсемъ излишни. Не може единъ народенъ представител, който е говорилъ вече 1 часъ при първото четене, при второто четене да вземе пакъ думата и да говори 20 минути тоже по принцип по заглавието.

Фактически при новото измѣнение, като се има предъ видъ, че на първо четене досега говорѣха по 15 души народни представители — 10 души до приключването на дебатитъ и 5 души следъ това, като представители на неиз-

казалитъ се групи — ние ще спечелимъ само 5 часа. За ради 5 часа икономия на време, които Парламентътъ ще употреби въ разисквания на първо четене, бива ли да се лиши Народното събрание отъ възможността да се произнесе по принципъ на първо четене? Имайте предъ видъ, че Народното събрание въ България далечъ не е Парламентътъ въ Франция или въ Англия. Народното събрание у насъ е представителство на народа, то е излъзло отъ долу. То не е дошло, както парламентитъ въ другитъ държави, чрезъ мажоритарна система, то е истинско представителство на народа долу. То трѣбва да си каже мнението не само по отдѣлнитъ параграфи на законопроектитъ, но трѣбва да каже и своитъ ясни и стриктни разбирания по основнитъ начала на законопроектитъ, които изразяватъ политиката на изпълнителната властъ. Чрезъ разискванията по законопроектитъ на отдѣлнитъ министри или на правителството, Народното събрание се явява като контролоръ на изпълнителната властъ, и тази функция на контролоръ ние не бива съ едно предложение за измѣнение на правилника да я убиемъ, да я премахнемъ. Нека си остане Народното събрание единъ контролоръ на изпълнителната властъ, а то може да бѣде такъвъ само при разглеждане законопроектитъ на първо четене. И азъ моля Народното събрание, почитаемия докладчикъ и уважаемото правителство да се съгласятъ да си остане досегашното положение: при разглеждането законопроектитъ на първо четене народниятъ представител да има право да говори 1 часъ. Съгласенъ съмъ напълно говоренето по 20-ти минути по главнието при второто четене да се махне. Фактически ние ще удължимъ работата само съ 5 часа. Нека заседаваме 5 часа, отъ 8 до 12 ч., но да не промѣняме цѣлата тази система, съ което ще се урони и престижа на Парламента, и престижа на правилника, който 55 години е направлявалъ дейността на народното представителство въ България. Същевременно ще можемъ да дадемъ единъ ясенъ, точенъ изразъ на това, което се нарича настроение долу въ маситъ, което трѣбва да бѣде изразено чрезъ тѣхнитъ народни представители тукъ въ Парламента. По такъвъ начинъ ще скратимъ процедурата не, а времето, но пъкъ запазваме правото на народния представител да бѣде ясенъ изразител на становището на своята парламентарна група и на настроението долу на българския народъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Стоянъ Момчиловъ.

С. Момчиловъ (нац. л. о.): Г. г. народни представители! Станаха, може би, твърде дълги разискванията. Предложенията, които разискваме сега, сж, може, би едни отъ най-съществени и съдържатъ въ себе си гаранцията за правото на контролъ на Народното събрание върху дейността на правителството и върху своята дейностъ. Съ задоволство трѣбва да констатирамъ, че комисията не прояви никакво авторско самолюбие и се съгласи да се направятъ измѣнения въ проекта по всички поглавни положения, които се счетоха вчера отъ Народното събрание за нецелесобразни. Надѣвамъ се, че и този пътъ комисията пакъ нѣма да прояви авторско самолюбие и ще се съгласи съ общо изказаното, единодушно, тъй да се каже, мнение на членоветъ отъ Събранието.

Посѣга се на едно право, осветено отъ 55-годишна традиция въ България — правото на народното представителство да се изказва по принципъ върху внесенитъ законопроекти. Това става подъ предлогъ да се ускори дейността на законодателния апаратъ; става въ времена, когато всички криви дърва се стоварватъ върху гърба на Народното събрание; става, тъй да се каже, въ единъ моментъ на увлѣчение. Когато се реди единъ правилникъ за Народното събрание, трѣбва да се предпазваме отъ тия моментни увлѣчения. Народното събрание никога не е прѣчило на работата на правителството. Това го констатираха и други колеги прѣждговоривши. Ако страдаме отъ известна бездейтелностъ, вината трѣбва да бѣде на друго мѣсто.

С. Таковъ (з): Това го казаха вече.

С. Момчиловъ (нац. л. о.): И нека ми се позволи да припомня една народна пословица: „Хорото играе тъй, както свири гайдарътъ“. Не Ви допада това, може би, г. Таковъ.

С. Таковъ (з): Други го казаха вече това, казвамъ.

С. Момчиловъ (нац. л. о.): Това е народна пословица.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Народното събрание е по-самостоятелно отъ хорото. Народното събрание не може да играе, както му свири гайдарътъ.

С. Момчиловъ (нац. л. о.): Гайдарътъ не може да си мърда прѣститъ!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Щомъ не може да си нагоди гайдата, не върви.

С. Момчиловъ (нац. л. о.): Г. г. народни представители! Комисията, доколкото разбирамъ, е вземала за основа на своя проектъ французкия правилникъ. Не бива да се забравя едно, че въ Франция има двукамарна система и, ако бавността въ законодателството е единъ дефектъ, прибрзаността може да бѣде много по-опасна и по-лоша, и цѣрътъ да бѣде по-лошъ отъ болестта. Изтъкнаха се всички нецелесобразности, които може да докара това промѣнение. Ще си позволя да напомня само едно — закона за окръжнитъ съвети. Народното събрание по принципъ се произнесе, че тѣ трѣбва да бѣдатъ закрити. Обаче, болшинството бѣше раздѣлено по тоя въпросъ. Въ комисията болшинството на членоветъ бѣше да останатъ окръжнитъ съвети. Обаче, поради указанията, които Народното събрание даде на комисията, при разискванията по принципъ, комисията, въпрѣки своето мнение, се принуди да следва тия директиви, които се дадоха. Много други такива случаи е имало.

Изтъкнаха се много други аргументи. Считахъ излишно да ги повтарямъ. На всѣки случай, нека не се посѣга така леко на едно право на Парламента, осветено отъ 55-годишенъ парламентаренъ животъ въ България. Азъ се надѣвамъ пакъ, че авторитъ на предложението ще бѣдатъ толкова толерантни да се съгласятъ да се оттегли това прибрзано нововъведение, което нѣма да даде добри резултати.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Азъ искамъ само да попитамъ г. докладчика: терминитъ „предложения“ и „законопроекти“ отнасятъ ли се до частнитъ предложения?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): „Законодателнитъ предложения“ е казано.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): И по частна инициатива внесени?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Да.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Отъ тукъ може да се извади заключението, че частната инициатива може да отиде на право въ комисията, безъ да е разисквано отъ Парламента по принципъ, нѣщо, което е абсолютно невъзможно. Второ, „законопроектъ“ отнася ли се за бюджета?

В. Мелловъ (д. сг): Разбира се.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Да, отнася се.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Тогава правителството може, чрезъ гласуване отъ мнозинството, да закара бюджета направо въ комисията, безъ да бѣде разискванъ тукъ на първо четене. Имайте предъ видъ тѣзи факти, които сж възможни.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Вие знаете много добре, че въ много парламенти бюджетътъ по принципъ не се разисква.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): То е другъ въпросъ. Ние говоримъ за нашитъ условия — дали е възможно едно правителство, чрезъ болшинството, да изпрати бюджетопроекта направо въ комисията. По този правилникъ е възможно. Да се има предъ видъ това.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Ще реши правителството, ще реши и Каматата.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикътъ Г. П. Геновъ (р): Г. г. народни представители! Азъ ще отговоря съ нѣколко думи на критикитъ и на възраженията, които се направиха по поводъ прочетенитъ § § 13, 14 и 15 отъ предложението за измѣнение правилника за вътрешния редъ на Народното събрание.

Преди всичко, азъ ще отбия онова подозрение, което нѣкои отъ г. г. прѣждговорившитъ оратори изказаха, че

специалната комисия по измѣнението на правилника е имала за целъ да попрѣчи на народното представителство да се изказва свободно по законопроектитѣ и законодателнитѣ предложения, които се внасятъ въ Камарата. Такава мисль съвсемъ не е имала въ главитѣ на ония членове отъ комисията, които сѣ приели така направенитѣ предложения. Напротивъ, нека ви обясня, че комисията и ония нейни членове, които работиха върху тѣзи предложения, се ръководѣха отъ практиката на другитѣ парламенти. Азъ зная, че ще ми се възрази: вие възставате противъ една традиция. Мѣчно е да се върви противъ традицията, това е върно, обаче, когато се следва традицията буква по буква, стѣпка по стѣпка, това, безспорно, е една спѣнка за прогреса.

В. Молловъ (д. сг): Не е върно.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Защото традицията може да бѣде полезна, но може да стане въ известни отношения и вредна. Никой не е ималъ за целъ да създава прѣчки на Парламента при обсъждането и гласуването на законопроектитѣ и законодателнитѣ предложения. Азъ лично имахъ предъ видъ, когато се редактираха тѣзи членове, разпорѣжданията, напимѣрь, на италианския правилникъ въ м. юлий 1922 г. — преди фашистския режимъ — който правилникъ въ чл. 51 казва: „Правителството, когато внася единъ законопроектъ или народенъ представител, когато внася законодателно предложение, ще заяви дали желае да се следва процедурата на три четения, или тази на комисията. Камарата ще реши върху предложението, следъ като изслуша единъ ораторъ за и единъ противъ“. Споредъ чл. 82 отъ правилника на французската камара, законопроектитѣ и законодателнитѣ предложения се предлагатъ само на едно единствено разглеждане.

В. Молловъ (д. сг): Има ли сенатъ въ Франция, г. докладчикъ?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Да обясня, защо вие приемате това въ комисията.

В. Молловъ (д. сг): И въ Италия има сенатъ, и въ Франция има сенатъ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Тая система, може би, не отговаря на нашитѣ условия. Всѣка страна, безспорно, има своитѣ специфични политически нрави и политически условия. Нашата целъ бѣше една единствена — безъ за затрудняване правителството въ вземането на най-справедливи и най-подходящи решения, да ускоримъ дейността на Народното събрание. Вѣрвайте, че тая е била единствената мисль, когато се направиха тѣзи предложения, които азъ ви прочетохъ. Повтарямъ: никой не е искалъ по никой начинъ да затруднява Народното събрание при вземането на неговитѣ решения.

Така че едно подозрение въ туй отношение не бива да се хвърля върху болшинството отъ членоветѣ въ комисията. Азъ още отъ началото казахъ, нека Народното събрание се произнесе, ще приеме ли тѣзи предложения, ще ги видоизмѣни или ще ги отхвърли. Членоветѣ на комисията, които гласувахме за тѣзи предложения, нѣмаме нищо противъ, щото ония предложения, които биха се направили отъ г. г. народнитѣ представители и които биха разрешили по-добре поставенитѣ въпроси, да бѣдатъ приети отъ Народното събрание, защото правилникътъ не е въпросъ на една партия правилникътъ не е въпросъ на болшинството тукъ, правилникътъ е за Народното събрание. Той не се прави за XXIII обикновено Народно събрание, той се прави изобщо за българското Народно събрание. Така че въ туй отношение ония предложения, които биха се направили, ще се изслушатъ и народното представителство ще може върху тѣхъ да се произнесе. Ако ние можемъ да намеримъ едно по-сполучливо разрешение на въпроса за ускоряване дейността на Парламента, ще бѣде твърде добре въ това отношение.

Азъ съмъ длъженъ да отговоря и на г. Георги Енчевъ, който се изказа противъ държането протоколи въ комиситѣ. Навсѣкжде се държатъ протоколи въ комиситѣ. Тия протоколи на комиситѣ не само освѣтяватъ Парламента, но по-късно, при прилагане на законитѣ, служатъ и като едно указание за оная мисль, която е имала комисията, когато е била „за“ или „противъ“, когато е дала единъ или другъ текстъ на едно постановление. Въ чужбина протоколитѣ на комиситѣ даже се анексиратъ къмъ самитѣ законопроекти, както се анексиратъ протоколитѣ за разискванията въ пленума за да служатъ като ръководство особено на съдилищата, при прилагане на

законитѣ. Така че, въ туй отношение, тази е била мисльта, когато комисията е допуснала да се държатъ въ комиситѣ протоколи. Тѣ ще се държатъ, макаръ въ съкратена форма, същественото отъ разискванията отъ онова, което е станало въ комисията.

Г. Рашко Маджаровъ прави предложение, въ смисль: почватъ разискванията въ пленума по известенъ законопроектъ на първо четене — въ сѣщото време законопроектътъ се изпраща въ комисията, безъ да се чака гласуването му на първо четене; при второто четене да нѣма никакви разисквания по заглавието на законопроекта, защото въ сѣщность, при разискванията по заглавието на второ четене имаме едно повторение на онова, което се е казало често пѣти при първото четене.

Но може да се вземе и друго решение, въ смисль, че Народното събрание е властно да реши, да прати законопроекта или законодателното предложение направо въ комисията, като го приеме по принципъ. Следователно, може и да го отхвърли по принципъ, когато се изпълнява изискването на чл. 113 отъ конституцията. Но днесъ капризътъ на единъ, двама, трима народни представители може да наложи на Народното събрание да слуша разисквания на първо четене. Народното събрание не може да ги лиши отъ правото да се произнесатъ на първо четене.

В. Молловъ (д. сг): Нѣкой пѣтъ е много основателно да бѣдатъ изслушани.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Затуй азъ смѣтамъ, че когато едно такво предложение за изпращане законопроекта направо въ комисията би било възприето отъ Народното събрание, трѣбва да се смѣта, че съ това се приема и законопроектътъ по принципъ, безъ да ставатъ дебати въ пленума; а дебатитѣ ще станатъ въ комисията. Въ пленума тѣ ще станатъ после, на второ четене, когато се разглежда законопроектътъ членъ по членъ.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Вие искате да премахнете контролата на Парламента. То е най-страшното нѣщо!

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Не, контролата на Парламента си остава; тя се изразява главно чрезъ питанията и интерпелациитѣ. Законопроектитѣ пакъ се гласуватъ и приематъ отъ Камарата, само че се избѣгва многото говорене по тѣхъ въ пленума — което е едно зло въ нашия Парламентъ. Азъ не зная парламентъ, въ който да се говори толкова много по принципъ, както у насъ. Миналата година, когато се внесе законопроектътъ за измѣнение на закона за трудовитѣ земеделски стопанства, разискванията започнаха въ петъкъ и едвамъ на следния петъкъ се прекратиха — цѣла седмица продължиха.

А. Пиронковъ (д. сг): Защо цѣла седмица? Защото нѣмаше бюро, което добре да ръководи заседанията.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Така че у насъ ставатъ извънредно дълги разисквания по принципъ.

Така стои въпросътъ, г. г. народни представители! Никой не държи непременно да се приеме едно или друго предложение — трѣбва да се приеме онова, кото е най-целесъобразно. Азъ намирамъ, че предложението, споредъ което Народното събрание може да реши, единъ законопроектъ да се приеме по принципъ безъ разисквания и да се прати въ комисията е най-целесъобразно въ случая. Тогава разискванията ще станатъ въ комисията, ще станатъ по-късно и въ пленума, на второ четене, и така Народното събрание ще може да се изкаже по проекта. Ако въ другитѣ парламенти смѣтатъ, че на едно единствено четене — не на две или три, както е у насъ — може да се приеме единъ законопроектъ, защо и вие да не приемемъ тази процедура? Най-сетне, Народното събрание е суверенъ въ тая страна, то решава законопроектътъ да се приеме по принципъ и да се изпрати въ комисията.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Поне съ квалифицирано болшинство да се вземе такво решение.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Не, обикновено болшинство е достатъчно. Въ всички ония случаи, при които конституцията посочва, че се решава съ квалифицирано болшинство, въ тѣхъ трѣбва да има квалифицирано болшинство. Така е, когато се гласува предложение за смѣне на министъръ или предложение за измѣнение на

конституцията; въ такъв случай трябва да има квалифицирано болшинство, а иначе Народното събрание решава със обикновено болшинство. То, обаче, е изразител на суверенната воля на нацията и, естествено то трябва да решава винаги.

Председателстващ Н. Шоповъ: Има думата г. министър-председателят.

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Азъ слушахъ дебатитъ, които станаха по този членъ. Тая разпоредба е една отъ най-сериознитъ, като разпоредба, която иска да въведе единъ новъ редъ при разискването на законопроектитъ. Въ последнитъ години, не по капризъ, парламентарнитъ страни наредиха по-строго и по-ограничено разискване на законопроектитъ въ народнитъ събрания. Естествено, нѣма да смѣтнемъ, че помалко парламентарна страна отъ нашата е Франция, нито Белгия — да не говоря за Англия, която има своитъ традиции.

В. Молловъ (д. сг): Тамъ иматъ двукамарна система.

Министър-председател Н. Мушановъ: Да не говоримъ за нашитъ условия, които сѣ особени, специални, и ние не трябва чисто и просто да копираме отъ другитъ страни.

Г. Говедаровъ (д. сг): Въ Англия има две камари и втората камара коригира първата.

Министър-председател Н. Мушановъ: Знаете, че тя не коригира, а връща нѣкои въпроси въ първата камара. Но азъ оставямъ този въпросъ настрана, защото той не е важенъ. Азъ самичкътъ правя уговорка и ако ме изслушате, ще видите, че тукъ азъ приемамъ тѣкмо Вашата мисълъ. Ние си имаме специфични условия, имаме нашитъ грѣшки, за които трябва да държимъ смѣтка и да третираме нашитъ недѣзи съ желание да се поправимъ сами.

Сега, дали гласуването на законопроектитъ на три чечения е конституционенъ принципъ или не — и този въпросъ оставямъ настрана. Досега, обаче, практиката е била, че законопроектитъ се дебатиратъ на първо четене, по принципъ, и се препращатъ въ съответната парламентарна комисия.

Бихъ желалъ, да има специална глава за спешността, но виждамъ, че не е предвидена. Има законопроекти отъ особена важностъ, за които би могло да се приеме спешностъ — както приематъ, напр., въ френския парламентъ — съ особено квалифицирано бошинство, не съ обикновено болшинство. Предполага се, че народнитъ представители отъ болшинството и меншеството, бидейки всички народни представители, най-после ще могатъ да се съгласятъ, че даденъ въпросъ е отъ обществена важностъ, изисква съ спешностъ и ще гласуватъ за нея съ едно квалифицирано болшинство. Но тамъ не отиваме. Виждамъ, че вървимъ все по повърхността и не искаме сериозно да погледнемъ на въпроса.

Азъ бихъ искалъ да се съгласите съ следното — и мисля, че тамъ разгласие нѣма да имаме. Това е мое мнение, нека най-сетне и азъ да дамъ мсето мнение, защото, съмъ отъ толкова време въ Парламента и мога да зная нѣкои недѣзи на нашата парламентарна дейностъ.

Г. Т. Данаяловъ (д. сг): „Парламентарна“.

Министър-председател Н. Мушановъ: Не „парламентарна“, а „парламентга“ — това е по-право.

Въ този членъ, който измѣняваме, се казва, че по решение на Народното събрание законопроектитъ може да не се четатъ изцѣло, когато сѣ много обширни.

На практика, често пѣти Народното събрание е решавало — безъ това да го има въ правилника — да се приеме известенъ законопроектъ на първо четене, безъ да ставатъ дебати по него въ пленума, и да се препрати въ комисията. Нека кажемъ: „само по маловажни законопроекти“. По законопроектитъ за бюджета не можете да го направите, защото изрично предвиждате, че при разискването имъ по принципъ може да се говори по два часа. По другитъ законопроекти се предвижда, че може да се говори по единъ часъ. Значи, ако обширнитъ законопроекти може да не се четатъ, също тъй да може по-маловажнитъ законопроекти да се гласуватъ отъ Народното събрание на първо четене, безъ да ставатъ дебати, да се препратятъ въ ко-

мисията и на второ четене да се премахнатъ дебатитъ по принципъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): Значи, да нѣма дебати по принципъ. Но трябва да има квалифицирано болшинство за това.

Министър-председател Н. Мушановъ: Не. Това е за маловажнитъ законопроекти, за които Народното събрание ще вземе такова решение.

Нѣкой отъ лѣвицата: Това сме го правили.

Министър-председател Н. Мушановъ: Правимъ го постоянно, но то не е по правилника, а по практика. Досегашниятъ правилникъ не предвижда туй. Какво прѣчи да го предвидимъ въ правилника, ако практиката ни е убедила, че то може да става и не вреди на онова, което се поддържа — че трябва по принципъ да се изказваме по законопроектитъ?

Р. Маджаровъ (д. сг): Приемаме го.

Министър-председател Н. Мушановъ: Второ — по това, което каза г. Маджаровъ, а и въ миналитъ камари е ставало въпросъ. Знаете, че общитъ дебати по законопроекта за бюджета на държавата продължаватъ три седмици или месецъ. И ако ли чакаме да се гласува законопроекта за бюджета по принципъ, то значи единъ месецъ бюджетарната комисия да не работи. А фактически ние имаме вече случаи, когато бюджетарната комисия работи по бюджетопроекта на нѣкое министерство, преди да се е гласувалъ на първо четене законопроектътъ за бюджета на държавата. Това бѣше идеята на г. Маджаровъ. Тукъ сѣ ставали дебати въ течение на три седмици по нѣкои въпроси, напр., по държавнитъ дългове, по бюджетопроекта на Външното министерство или по други бюджетопроекти — да не ги изброявамъ. Тѣ могатъ да минатъ въ комисията, защото дебатитъ, които ставатъ тукъ, не ги засѣгатъ и защото на второ четене пакъ се говори по тѣхъ.

Р. Маджаровъ (д. сг): Независимо отъ отговорността на правителството, законътъ за бюджета трябва да се гласува.

В. Молловъ (д. сг): Не законътъ за бюджета, а отдѣлнитъ бюджетопроекти.

Министър-председател Н. Мушановъ: Да, отдѣлнитъ бюджетопроекти. По тоя начинъ могатъ да ставатъ дебати по общата политика, която може да има отражение въ нѣкои бюджетопроекти. Това разбирамъ. Ние често пѣти сме го правили, но имаме упрѣка — и азъ съмъ правилъ тоя упрѣкъ, ако се не лѣжа — ...

В. Молловъ (д. сг): Да, да.

Министър-председател Н. Мушановъ: ... че още законътъ за бюджета не е гласуванъ, а ние отиваме въ комисията да разглеждаме отдѣлнитъ бюджетопроекти.

В. Молловъ (д. сг): Така е.

Министър-председател Н. Мушановъ: Това сме правили пакъ за икономия на време, безъ да се вреди на същността на работата. Защото нали при второ четене бюджетопроектътъ ще се разглежда параграфъ по параграфъ? Казвамъ, ако отъ практиката сме усвоили това правило, защо да не го постановимъ въ правилника сега, когато го измѣняме?

В. Молловъ (д. сг): Само да се редактира добре отъ комисията.

Министър-председател Н. Мушановъ: По тоя начинъ ще можемъ да направимъ една хубава работа, безъ да има обвинение, че отиваме къмъ реакционерство.

Н. Захариевъ (з): Нищо подобно!

Министър-председател Н. Мушановъ: Защото менъ ме е страхъ, че ако не се съобразяваме съ изискванята на времето за Парламента, реакционерството може да дойде да го затрие съвършено. Това е моята мисълъ.

В. Молловъ (д. сг): Приемаме, само г. докладчикът да го редактира правилно. Постановлението да бъде ясно, да няма двусмисленост.

Н. Захариевъ (з): Г. министър-председателю! Какво е Вашето мнение за първото четене?

Министър-председател Н. Мушановъ: Само по маловажни законопроекти Събранието може да реши да отидат въ комисията.

Председателстващ Н. Шоповъ: Г. министър-председателът предлага: „Към чл. 37 се прибавя втора алинея: Маловажните законопроекти и предложения Народното събрание може да реши да се гласуват на първо четене без дебати“.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Народното събрание може да реши да ги гласува без дебати.

Министър-председател Н. Мушановъ: По решение на Събранието, маловажните законопроекти се гласуват на първо четене без дебати.

Н. Захариевъ (з): Това, което беше досега практика, да се впише въ правилника.

К. Пастуховъ (с. д): Има ли мърка, кое е важно и кое не е важно?

Министър-председател Н. Мушановъ: Какъ да няма? Да Ви ги изрина единъ купъ, по които не се продумва нито дума.

Н. Захариевъ (з): Г. министър-председателю! Досега по такива маловажни законопроекти, когато сме ги изпращали въ комисията, искали сме съгласието на всички парламентарни групи и всички сж се съгласявали. Да се постанови въ правилника, че такова решение се взема съ едно болшинство, поне $\frac{2}{3}$ от присъстващите.

Министър-председател Н. Мушановъ: Оставете го туй — то няма значение. Кое правителство ще иска гласуването на единъ важенъ законопроектъ, безъ разисквания по принципъ, макаръ правилникът да постановява туй? Най-подиръ, колкото и да се обвиняваме, все има малко чорба въ главата. Който и да бъде, все ще го разбере. (Смѣхъ)

Председателстващ Н. Шоповъ: Предложението на г. министър-председателя е, къмъ чл. 37, който гласи: (Чете) „Шомъ се съобщи на Събрането постъпването на нѣкой законопроектъ, то определя деня за първото му четене, което не може да стане въ сжщото заседание“, да се прибави и следната алинея: (Чете) „Маловажни законопроекти и предложения Народното събрание може да реши да се гласуват на първо четене без дебати“.

В. Молловъ (д. сг): Трѣбва да се прередактира.

Министър-председател Н. Мушановъ: Моля, това да остане за третото четене, за да се редактира по-добре.

В. Молловъ (д. сг): Това е най-добре, за да се редактира правилно.

Н. Захариевъ (з): При третото четене да стане това.

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Азъ не бѣхъ тукъ, бѣхъ заетъ по друга работа, но нека спомена, че ще искамъ на третото четене да се поправи една допустната грѣшка. Отъ желание да покажемъ, че ще работимъ повече, че се стѣгаме, тукъ се е приело, заседанията на Народното събрание да траятъ отъ 3 до 8 ч. — 5 часа, вмѣсто 6, както бѣше по досегашния правилникъ. Значи, намаляваме си работата. Това е грѣшка. (Възражения отъ лѣвицата)

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Това е абсурдъ.

Н. Захариевъ (з): Но има едно постановление, което казва, че въ 4 ч. се вдига присъствената книга.

В. Молловъ (д. сг): Азъ бѣхъ на Вашето мнение г. министър-председателю.

Министър-председател Н. Мушановъ: Ще увеличимъ времето съ единъ часъ — до 9 ч.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Съгласни сме.

Председателстващ Н. Шоповъ: Комисията оттегля § 13, който става § 11, съ който се измѣня чл. 37. А г. министър-председателът предлага една нова алинея къмъ чл. 37 въ смисълъ, че маловажни законопроекти и предложения, по решение на Народното събрание, могатъ да бъдатъ гласувани на първо четене безъ дебати.

Н. Захариевъ (з): То е друго предложение.

Председателстващ Н. Шоповъ: Редакцията на тая нова алинея ще се предложи на трето четене.

Г. Говедаровъ (д. сг): Така. По начало прието.

Председателстващ Н. Шоповъ: Въ всѣки случай, азъ полагамъ на гласуване новата алинея въ тоя смисълъ, въ който я предложи г. министър-председателът.

Г. Говедаровъ (д. сг): Точно така.

Министър-председател Н. Мушановъ: Тая алинея я оттеглямъ сега. Тя ще се редактира въ комисията и ще се предложи на трето четене.

Председателстващ Н. Шоповъ: Значи, предложението на г. министър-председателя за тая нова алинея къмъ чл. 37 ще се редактира отъ комисията и ще се предложи на трето четене.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Тогава и параграфи 14 и 15 падатъ.

Р. Маджаровъ (д. сг): Досежно членове 38 и 39.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Ще се прередактиратъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: То следва автоматически.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Тия параграфи се оттеглятъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Да, като се направи съответната редакция на трето четене.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Така че, г. г. народни представители, § § 13, 14 и 15 се оттеглятъ. Ще бъдатъ прередактирани на трето четене.

§ 16 се отнася за третото четене. (Чете)

„§ 16. Чл. 40, алинея първа се измѣня така: „При трето четене на законопроектитъ и предложенията, което става най-малко единъ день следъ второто четене, могатъ да се правятъ само редакционни поправки и прибавки, които трѣбва да бъдатъ подадени писмено на председателя преди гласуването, подписани най-малко отъ 10 души народни представители, освенъ предложителя. Говоренето по тѣхъ само отъ страна на предложителя не може да трае повече отъ 10 минути“.

Въ алинея втора, следъ думата „става“ се прибавя „по решение на събранието“.

Р. Маджаровъ (д. сг): Нали това се прилага и за министритъ?

Председателстващ Н. Шоповъ: Нумерацията ще се промѣни.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Да.

Председателстващ Н. Шоповъ: Които приематъ § 16, по предложението на комисията, така, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мноизство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): (Чете)

„§ 17. Чл. 42, алинея втора се измѣня така: „Предложения не отъ законодателенъ характеръ и междудържавнитъ и подобнитъ тѣмъ договори и конвенции, сключени между българската държава и други държави или други лица, се гласуватъ само на едно четене“.

Председателстващ Н. Шоповъ: Които приемат § 17 така, както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): § 18, който е въ връзка съ общото измѣнение на параграфи 13, 14 и 15, ще се редактира и той при третото четене.

А. Пиронковъ (д. сг): Оттегляте го.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Да. (Чете)

„§ 19. Въ чл. 58 второто изречение се измѣня така: „Въ случай, че сѫ предложени нѣколко мотивирани дневни редове, председателството полага на гласуване най-напредъ онзи дневенъ редъ, който е приетъ отъ правителството или съответния министъръ, а останалитѣ по реда на постановяването имъ“.

Председателстващ Н. Шоповъ: Които приемат § 19 така, както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): (Чете)

§ 20. Чл. 60, алинея първа, става така: „Питания отъ представителитѣ могатъ да се отправятъ къмъ министритѣ и къмъ бюрото на Народното събрание само въ писмена форма. Председателстващиятъ уведомява Събранието за постѣпилитѣ питання при започване на заседанието. На питането се отговаря въ същото или въ едно отъ последващитѣ заседания. Разискването на питането не може да трае повече отъ $\frac{1}{4}$ часъ. Протести преди дневния редъ не се допускатъ“.

Алинея втора се изхвърля.

Алинея трета: оставатъ само думитѣ: „Народенъ представителъ, който е направилъ питането, има право да заяви предъ Събранието, че е доволенъ или не отъ дадения му отговоръ“.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Значи по английски.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): По английски е 2 минути.

Председателстващ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Комисията измѣнява едно отъ най-същественитѣ за Народното събрание постановления въ правилника, което се отнася до питанята, до контрола, който народниятъ представителъ упражнява върху управлението на страната. Питанята иматъ за задача да освободятъ народния представителъ отъ задължението да ходи да събира оттукъ оттамъ сведения по факти на управлението и да му дадатъ възможностъ да получи тия сведения отъ най-мѣрдования източникъ, отъ министра. И затова отговорътъ на питанята е единъ дългъ на министра, установенъ отъ конституцията. Обаче при досегашната редакция на чл. 60 отъ правилника трѣбва да констатираме, че на това право на народния представителъ и на този дългъ на министра не се е обърнато внимание отъ Народното събрание. Питанята се депозиратъ въ бюрото, пращатъ се на министритѣ, но не се отговаря. Това е правилото. По изключение, нѣкогажъ нѣкой министъръ ще отговори.

Щомъ е въпросъ за редакцията на чл. 60, азъ смѣтамъ, че е умѣстно да му се даде такава редакция, че на питанята да се осигури отговоръ, да се осигури изпълнение на това задължение на министритѣ.

Ето защо, азъ бихъ молилъ г. докладчика да се спре върху следната редакция: ако министърътъ присѣдства въ заседанието, когато се прави питането, той ще трѣбва или да отговори, или да заяви въ кое заседание ще може да отговори. По такъвъ начинъ министърътъ, ако не отговори, ще поеме отговорностъ не само предъ Народното събрание, но и вънъ, предъ обществото, за това, че не е отговорилъ на единъ въпросъ, съ който той е сезиранъ и е заявилъ, че ще даде отговора си въ еди кое заседание. Не стане ли това, ще се продължава старата практика, а това значи народниятъ представителъ да не може да извършва най-съществената си работа, да не може да изпълни дълга си. Освенъ това, не само да се съобщава отъ бюрото, че е постѣпило питане, но и да се прочете питането.

Второ. Спирамъ вниманието ви върху отнемане правото на народния представителъ, който е отправилъ и развилъ питането да мотивира заявлението си дали е доволенъ

или е недоволенъ отъ отговора на министра. Споредъ новата редакция на чл. 60, народниятъ представителъ може само да каже доволенъ ли е или не е доволенъ отъ отговора на министра, когато по досегашната редакция той разполагаше съ 5 минути, за да мотивира своя отговоръ дали е доволенъ или е недоволенъ. Азъ се учудвамъ, г. г. народни представители, че е могла комисията да ограничи най-същественото право на народния представителъ. Азъ считамъ, че това е единъ атентатъ противъ парламентарния режимъ у насъ, извършенъ отъ народни представители. Нека тѣ ме простятъ за силата на израза, но друга квалификация на тази редакция азъ не мога да дамъ.

Д. Дрънски (д): Никакво право не се отнема.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Досега, макаръ въ правилника да не бѣше уредено, преди почване разглеждането на дневния редъ народниятъ представителъ можеше да направи протестъ по нѣкое действие на властта, за което той смѣта, че правителството носи отговорностъ и Народното събрание трѣбва да бѣде сезирано. Сега съ чл. 60 отъ проекта това се забранява.

Г. г. народни представители! Азъ съмъ ималъ случай въ Народното събрание да правя протестъ. Г. министър-председателътъ — съжалявамъ, че го нѣма сега тукъ — въ 1922 г. бѣше много доволенъ, че можеше да се отпрати протестъ, когато правителството извърши единъ актъ, тогава квалифициранъ отъ обществото като насилие, противъ който актъ тукъ трѣбваше да се чуе гласъ на протестъ. Азъ припомнямъ този фактъ, за да се разбере, че не бива да се прави такова ограничение на народния представителъ. Азъ смѣтамъ, че трѣбва да се каже, не че не могатъ да се правятъ, а че могатъ да се правятъ протести преди започване разглеждането на дневния редъ.

Председателстващ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Рашко Маджаровъ.

Р. Маджаровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ съжалявамъ, че го нѣма сега тукъ г. министър-председателътъ, защото щѣхъ да искамъ съгласието му за едно допълнение въ разисквания членъ отъ правилника, което споредъ моето разбиране, ще бѣде отъ полза при разглеждането на питанята. Има питаня, по които министърътъ трѣбва да събере известни сведения. Въ измѣнението на правилника се казва, че на тѣхъ министърътъ ще отговори следъ като събере необходимитѣ сведения. Има, обаче, питаня, по които министърътъ, къмъ когото сѫ отправени, може веднага, въ същото заседание, да отговори, защото нѣма нужда да събира сведения. Това сѫ обикновено питаня отъ политически характеръ, които не изискватъ събиране на данни за установяване на едно фактическо положение, за да може министърътъ да иска отлагане на отговора. Азъ моля да се прибави въ този членъ отъ правилника, че въ началото на заседанието, съ съгласието на министра, могатъ и устно да бѣдатъ правени такива питаня. Ако министърътъ не се съгласи, тогава и тѣзи питаня ще си вървятъ по общия редъ — ще се правятъ въ писмена форма. Но ако министърътъ се съгласи, питането може да се направи и устно, и министърътъ е властенъ да каже: „Не желая да отговоря“, или пъкъ да даде отговоръ още въ същото заседание.

Г. г. народни представители! Азъ се славямъ на „най-лошия“ парламентъ на земното кълбо, който сега е единствениятъ парламентъ стѣпилъ здраво на краката си — английскиятъ. Всички питаня въ английския Парламентъ се правятъ устно въ началото на заседанието, и министърътъ, къмъ когото сѫ отправени, ги изслушва и казва: „Отговарямъ“, или „Не желая да отговарямъ“. Моето предложение не излага министра, а му дава възможностъ да каже: „Готовъ съмъ, искамъ да отговоря“. То дава възможностъ, на питаня отъ чисто политически характеръ, отговорътъ на които не търпи отлагане, да бѣде отговаряно веднага въ Народното събрание.

Това е предложението, което правя — че въ началото на заседанието, съ съгласието на министра, и устно могатъ да се правятъ питаня.

Председателстващ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Аврамъ Аврамовъ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Г. г. народни представители! Азъ съмъ противъ ограничението на народния представителъ, следъ като министърътъ му отговори на питането, той да може да каже само съ „да“ или „не“ дали е доволенъ отъ отговора. Отъ вчера тукъ се разисква правилникътъ за вътрешния редъ на Народното събрание и се цитиратъ правилници на чужди парламенти и редътъ въ тѣхъ. Ко-

гато говоримъ за чужди парламенти и за реда въ тѣхъ, азъ не зная, дали ние вземаме поука и дали ние не лъжемъ себе си. Ние сме Парламентъ при българската действителност, каквато си е тя днесъ. Никой не може да я отрече. Но азъ помня ония времена, когато покойниятъ министъръ-председател на България Александъръ Стамболийски каза единъ день въ Народното събрание: „Това, което азъ не мога да кажа долу, защото не съмъ свободенъ, мога да го кажа въ българския Парламентъ“. Народниятъ представител е свободенъ да критикува въ Парламента всичко, което на вънъ не му е позволено да критикува. Смыслътъ на неговитъ думи вие можете да го разберете.

Азъ и вчера казахъ, че вие цитирате чуждитъ парламенти, цитирате управленията въ европейскитъ държави, но неждитъ, които имаме у насъ, вие не ги цитирате. Имаме случай, когато България остана безъ Парламентъ, конституцията бѣше потъпкана, но вие не протестирахте. Има атаки отъ българския народъ срещу днешното управление, имаше атаки и срещу вчерашното управление. Въ чуждитъ парламенти, ако се атакува правителството, то се оттегля и дохожда друго. Вземете за примѣръ Франция, понеже вие нея често я споменавате. Имате ли доблестта да почнете и вие да вървите по сѣщия пътъ? Не, нѣма да го направите никой пътъ.

Ограничавате съ едно нововъведение възможността на народния представител да прави протести преди дневния редъ. Защо? Напримѣръ, има случай да се почнатъ нѣкъде избивания, народниятъ представител получилъ телеграма и трѣбва да я прочете. Преди дневния редъ той ще излѣзе да изкаже свой протестъ. Защо? Защото българскиятъ народъ, неговитъ избиратели искатъ това и за да може Парламентътъ своевременно да вземе мѣрки. Защо ще му ограничавате възможността да прави протести? Какво ще изгуби правителството отъ това? Абсолютно нищо. Днесъ ако е туй правителство, утре ще бѣде друго.

И азъ предлагамъ и моля, както г. докладчика, така и уважаемото правителство, да се съгласятъ да се изхвърлятъ отъ правилника думитъ: „Протести преди дневния редъ не се допускатъ“. Г. докладчикъ! Вие сте радикалъ, вие знаете да описвате всички хубави и лоши страни на българската държава, недейте да си служите съ такива лоши думи.

Д. Ачковъ (нез): Като радикалъ петъ пари не струва, но като професоръ е цененъ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Не зная.

Д. Ачковъ (нез): Той като професоръ е единъ отъ ценнитъ професори.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Нека не си правимъ илюзии, защото въ утрешния день можемъ да изпитаме горчивината на това постановление и да се окайваме, защото сме го оставили. Дайте възможност на народния представител поне въ Парламента да изкаже болкитъ на своитъ избиратели, да изкаже своето разбиране и своя протестъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Г. министъръ-председателю! Вие сте протестирали и знаете какво значение има единъ протестъ. Вие знаете, че никога не се е злоупотребявало съ протеститъ. Защо ги премахвате?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Протести правѣха само комуниститъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): Ние ще ги правимъ въпрѣки правилника.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Вие, г. министъръ-председателю, сте протестирали и знаете, какво значи протестъ. Азъ Ви моля да махнете това ограничение.

Г. Говедаровъ (д. сг): Това е най-безобидното право на оппозицията.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Народниятъ представител г. Никола Пждаревъ предлага следната редакция: (Чете) „Присѣдстващиятъ министъръ отговаря веднага или опредѣля заседанието, въ което ще отговори. Председателството следи да се отговори на питането. Протести преди дневния редъ се допускатъ“.

Който приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Малцинство, Събранието не приема.

Който приематъ § 20 така, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Ще кажа нѣколко думи.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Азъ вече гласувахъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): Г. докладчикътъ ще даде обяснения.

Д. Ачковъ (нез): Може да се съгласи да се премахне ограничението.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Г. министъръ-председателю! Съласете се да се оттегли това ограничение, за да не правимъ предложение

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Г. г. народни представители! Комисията вмѣкна думитъ „Протести преди дневния редъ не се допускатъ“, защото, споредъ нѣкои правилници, протестътъ не е единъ парламентаренъ начинъ на действие. Ако единъ народенъ представител има да попита нѣщо правителството, ще го попита не чрезъ протестъ, а чрезъ питане . . .

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): На което нѣма да се отговори!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): На което може да се отговори следъ 10 дена, а протестътъ е спешна работа.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Така е, г-да, въ правилникитъ на всички парламенти.

Х. Родевъ (нац. л): Премахването на това ограничение може да отвори вратитъ на единъ страшенъ произволъ. Винаги могатъ да кажатъ: „Не можете да ни забраните да протестираме“.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): И затова, г. г. народни представители, комисията реши протести да не може да се правятъ преди дневния редъ. Не прѣчи нищо на народния представител веднага да отправи едно питане къмъ правителството.

Г. Говедаровъ (д. сг): На което нѣма да се отговори.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): А на протеста ще ви се отговори ли? Нѣма да ви се отговори.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Съ протеста ще се обърне внимание на правителството по единъ въпросъ, който не може да се отлага. Затова се прави протестъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): Питането е актъ на отдѣленъ депутатъ, а протестътъ е на цѣла парламентарна група, или на цѣлата оппозиция. Едното е индивидуаленъ актъ, а другото — колективенъ. Има голѣма разлика. Протестътъ ще го прави оппозицията при нужда.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) .

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. председателю! Какво предлагате за гласуване?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Вашето предложение гласувахъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): Не сме го чули и разбрали. Докладчикътъ въ това време даваше обяснения.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Азъ не съмъ виновенъ, когато вие не пазите редъ и тишина, за да чуете това, което се докладва. Азъ гласувахъ Вашето предложение, г. Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Вие сте длъжни да искате отъ Народното събрание съзнателенъ вотъ и когато констатираме, че Народното събрание не било освѣтлено, да повторите гласуването.

Д. Ачковъ (нез): Да се приложи новия правилникъ спрямо г. Пждаревъ!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Не мога да разбера, защо отнемате правото на протестъ. То не е писано, но то е традиция. Освенъ това протести се правятъ отъ джѣдъ на вѣтъръ. Кой знае кога ще се направи!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Който приематъ предложението на комисията така, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Малцинство!

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): (Чете) Новъ § 21.

Алинея трета на чл. 67 да се измѣни така: (Чете) „Вземениотъ отъ Събранието решение по предложението на прошетарната комисија се обявяватъ въ „Държавенъ вестникъ“ отъ съответното министерство“.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Рашко Маджаровъ.

Р. Маджаровъ (д. ср): Г. г. народни представители! Правя предложение чл. чл. 62, 63 и 64 да бѣдатъ отменени и то възъ основа на следнитъ мотиви.

Когато въ XI и XII вѣкъ се създаде парламентътъ въ Англия, тогава се е породила и идеята, штоо гражданитъ, които не сж могли да получатъ защита на тѣхнитъ политически права отъ посегателствата на изпълнителната власт, да могатъ да търсятъ защита и правда отъ народното събрание. Това право се е развило въ тѣй нареченитъ петиции, които сжществуваша фактически въ Англия до края на първата половина на XIX-то столѣтие. Тази практика, заведена въ Англия, легна и въ европейскитъ континентални конституции и трая, както въ Англия, тѣй и на континента, до установяване на пълния парламентаризъмъ, до въвеждането на всеобщото избирателно право, което даваше възможност на гражданитъ, чрезъ единъ организиранъ вотъ, да пратятъ свои пълномощници въ събранието, които да защитаватъ тѣхнитъ индивидуални и колективни интереси. Следъ като бѣше прието всеобщото избирателно право въ европейскитъ континентални държави и въ Англия, това право на петиции падна въ Тезевия купъ.

И нашия законодатель, когато е писалъ конституцията — той я е преписалъ отъ белгийската — е ималъ мисълта, че могатъ да дойдатъ и въ България моменти, гражданитъ или много граждани да се обръщатъ направо къмъ Парламента за защита на своитъ права. Обаче и у насъ тази нужда изчезна, защото въ скоро време ние имаме въ Народното събрание представители на всички политически групировки въ страната. Остатъкъ имаме само въ постановлението на чл. 64, последното изречение, което гласи: (Чете) „Тая наредба не се отнася до жалби или до прошения (петиции) за искане изработването или измѣнението на нѣкой законъ“.

Отменението на цитиранитъ членове искамъ за запазване на морала и авторитета и на народния представител, и на Парламента, за запазване авторитета на съдебната власт, за запазване авторитета на изпълнителната власт, за запазване правилното управление на законодателната власт. Моля да бѣде премахнато това, което стана практика у насъ, което не сжествува ни въ единъ парламентъ. Г. г. народни представители! Това, което го има въ нашия Парламентъ, казахъ го въ миналото Народно събрание, когато министъръ-председателъ бѣше Ляпчевъ, не сжествува ни въ единъ парламентъ.

Азъ ще се спра да кажа нѣколко думи по този въпросъ, имайки предъ видъ практиката, която се създаде отъ нашия Парламентъ.

Ние тукъ имаме война, така да кажа, по отношение разграбването на единъ голѣмъ държавенъ имотъ — горското стопанство въ България. Вие знаете, че и при сегашния кабинетъ имаше министри, които воюваха, защитавайки въ Народното събрание едни групови или частни интереси, да промѣнятъ характера на цѣлото това стопанство.

Ние имаме въ практиката случаи, когато Народното събрание е отменявало чрезъ прошения решения на съдилищата, влѣзли въ законна сила. Ние сме имали случаи тукъ, въ Народното събрание, да отменяваме решения, потвърдени и отъ Касационния съдъ и влѣзли въ сила, следъ като сж се влѣчили странитъ десетки години изъ нашитъ съдилища. Ние сме имали случаи тукъ съ едно гласуване, по поводъ на едно прошение, и съ едно случайно правителствено болшинство, групирано около едно или друго предложение, да отменяваме съдебни решения, влѣзли въ сила. Съ това ние посѣгаме и върху съдебната власт. Ние имаме случаи въ нашата парламентарна практика, когато провинитъ по фискални дѣла, по които сж се произнесли съдилищата, ние ги амнистираме. Ние имаме случаи, престѣпления които не сж попаднали подъ амнистията или които Народното събрание е счело, че не може да бѣдатъ амнистирани, по поводъ на едно прошение, което е минало презъ прошетарната комисија и дошло въ Народното събрание, въ деня, както ние го казваме, на задушницата, така карламаданъ да бѣдатъ амнистирани. По такъвъ начинъ ние рушимъ не само морала, но и авторитета на законодателната и изпълнителната власт. Ние сме имали случаи тукъ въ Народното събрание, да опроща-

ваме глоби, наложени на контрабандисти на запалки, за картоигране и т. н. Не единъ път ние сме се противопоставяли, но сж минавали.

Г. г. народни представители! Предъ себе си азъ имамъ въ този моментъ, единъ списъкъ съ многобройни прошения, които ще има да разглеждаме и които крадешкомъ минаватъ едно по едно, но които ангажиратъ държавата. Това е списъкъ № 19. Отъ уважение къмъ Парламента, азъ не искамъ да влизамъ въ разбирателство на всички прошения, които сж удовлетворени отъ прошетарната комисија. Но съ тоя списъкъ се опрощаватъ 1.700.000 л. Когато ние гласуваме бюджета, търсимъ ресурси, за да отговоримъ на нуждитъ; когато икономисваме отъ всѣкъде, тукъ, безъ да видимъ, ние опрощаваме единъ милионъ и половина — два милиона и то само по единъ списъкъ, безъ да говоря за ония материали, които се раздаватъ и които споредъ моята повърхностна смѣтка не сж помалко отъ 300—400 хиляди лева.

Г. г. народни представители! Народното събрание въ такива случаи е най-несправедливиятъ съдия. Ако ми бѣде сждено да бѣда народенъ представителъ и въ бѣдѣ, азъ ще бѣда последователенъ и винаги ще искамъ и ще се боря противъ тая практика — ще искамъ тя да се премахне. Нека да остане само това, което го има въ европейскитъ конституции — Народното събрание да се занимава само съ такива искания, които не засѣгатъ институциитъ въ страната, които не водятъ съ себе си разходване на бюджетни срѣдства.

Х. Родевъ (нац. л): Този въпросъ е разрешенъ отъ конституцията.

Г. Говедаровъ (д. ср): Практиката е съвършено лоша.

Р. Маджаровъ (д. ср): Г. Родевъ! Вие не слушхте това, което казахъ въ началото. Никѣде въ конституцията не се казва, че глобитъ на контрабандиститъ на запалки и за картоигране се прощаватъ. Такова нѣщо въ конституцията нѣма.

Г. г. народни представители, когато Парламентътъ върши подобни нѣща, той унижава авторитета си, той става врагъ на себе си. Защото, ако тѣзи работи до денъ днешенъ се криеха, въ утрешния денъ, при теченията, които се създаватъ, ще излѣзатъ навънъ. Азъ мога да се съглася, ако и правителството се съгласи, на една анкета, за да провѣримъ презъ едно десетилѣтие, какво е вършилъ Парламентътъ по прошенията. И вие ще видите, какъ всѣка околия си е намирала по единъ представителъ да ѝ урежда всички батакчийски смѣтки. И азъ съмъ длъженъ да кажа, въ името на туй, което и вчера казахъ по отношение на правилника, че едно Народно събрание не може много да дрънка — тамъ съмъ съгласенъ — че не може да се натоварва съ единъ безплоденъ партизански баластъ, че то предъ всичко трѣбва да излиза отъ личното уважение къмъ депутата, както е въ всички европейски парламенти.

Г. г. народни представители! Има вече европейски парламенти, въ правителствитъ на които е казано, че за административни ходатайства народниятъ представителъ губи депутатския си мандатъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Право е.

Р. Маджаровъ (д. ср): Азъ не казвамъ това. Но азъ казвамъ: поне въ днешния денъ да не разграбваме общественитъ срѣдства на България. Азъ не искамъ да партизанствувамъ предъ васъ, но може да дойде денъ, когато ние, които защитаваме днесъ парламентарния режимъ, да кажемъ: тази работа не може да бѣде по никакъ начинъ. Само по този списъкъ, който споменахъ, на фирми, на които не зная дали е провѣрено състоянието, се опрощаватъ по 179.000 л., по 200.000 л., по 149.000 л. по 117.000 л.

Г. г. народни представители! Обикновено всички хора не сж герои. И ние не сме герои, и за да не се подаваме на изкушенията да защитаваме като народни представители частни интереси често отъ нечистъ произходъ, да махнемъ постановленията на членове 61, 62, 63 и 64 отъ нашия правилникъ.

Г. Мариновъ (з): Често пъти отъ полицаи се турятъ въ джобовѣтъ на хората запалки; следъ това ги залавятъ и имъ съставятъ актове. Голѣма частъ отъ контрабандиститъ сж такива.

Г. Говедаровъ (д. ср): Той говори за контрабандисти по митници, по гори и т. н. При всички режими става това, за жалостъ.

Р. Маджаровъ (д. сг): За голѣмо съжаление мога да кажа, че лицето, на което е наложена глоба за контрабанда за запалки и което фигурира тукъ въ този списъкъ, не се занимава съ партизанство, а е единъ голѣмъ гешетаръ. Ако провѣрите, ще видите, че лицето, на което по този списъкъ се опрощаватъ 172.000 л., е известенъ фабрикантъ.

Г. Мариновъ (з): Кажете го кой е.

Р. Маджаровъ (д. сг): Когато дойде да разглеждаме прошенията, азъ ще чета имената.

Х. Родевъ (нац. л): Кажете го.

Р. Маджаровъ (д. сг): Единъ известенъ фабрикантъ.

Х. Родевъ (нац. л): Ще бѣде безсмислица да опрощаваме на фабрикантъ, но когато се касае за единъ човѣкъ, който нѣма нищо, какъ нѣма да му опростите?

Р. Маджаровъ (д. сг): Писанъ е въ списъка и ще мине контрабанда въ Народното събрание.

Ето защо, г. г. народни представители, азъ предлагамъ да се натовари докладчика, народниятъ представителъ г. Геновъ, тия членове 61, 62, 63 и 64 да ги съедини въ единъ, въ който да се съдържа клаузата, че до Народното събрание може да се подаватъ прошения, когато се касае за политически интереси, за действия на органи на властта, или за законодателни предложения, както това е въ всички европейски държави.

Г. г. народни представители! Но ще ми се каже: кѣде ще намѣрятъ защита гражданитѣ? Ще я търсятъ по реда на законитѣ. Ще внасятъ прошенията респективниятъ министъръ, а не прошетарната комисия, кѣдето чрезъ частни ходатайства се действува, знае се какъ. Или пъкъ отъ респективния началникъ на отдѣление се иска да пише: можете да дадете еди-коя гора, или да решите еди-коя-си работа, или да простите една глоба, единъ данѣкъ и т. н. Нека г. г. министритѣ внасятъ прошенията. Тогава пакъ ще има правда за гражданитѣ, но дадена следъ една строга и винаги по-обективна преценка на изпълнителната власт, отколкото на депутатитѣ. И азъ, когато съмъ на опозиционната скамейка, всѣкога считамъ, че ние сме по-малко обективни, отколкото носителъ на държавната власт, защото, какъвто и да е, той защитава общественитѣ интереси.

Това сѣ моитѣ заключения, г. г. народни представители. Недейте да си затваряме очитѣ. Азъ знамъ, че ще ми се възрази: какво ще правятъ нашитѣ? Азъ не искамъ да ви споменавамъ, че често отхвърлени прошения презъ миналия режимъ, минаватъ презъ този режимъ. Тѣ мѣнятъ своитѣ господари, тѣ увреждатъ общественитѣ интереси, тѣ лишаватъ държавата отъ грамадни срѣдства, които сѣ необходими въ тѣзи тежки минути, когато ние се чудимъ какъ да закрѣпимъ бюджета, тѣ уронватъ авторитета на Парламента и на всички народни представители.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Говедаровъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Като се присъединявамъ напълно къмъ изказанитѣ мисли отъ моя уважаемъ другаръ г. Маджаровъ, считамъ за нужно да направя само следнитѣ добавки.

Вѣрно е, че досегашната практика при всички режими е порочна и съдържа всичкитѣ опасности да се прокарватъ контрабанда, мимо знанието на Парламента, въпреки неговата добра воля, маса опрощавания на глоби и маса ошетявания на интереси на държава и на фискъ. И мене ми се струва, че специално ще трѣбва да поставимъ единъ текстъ въ правилника, въ който текстъ най-напредъ ще трѣбва да предвидимъ известни ограничения, да направимъ едно категоризиране на въпроситѣ, съ които Камарата може да бѣде сезирана чрезъ прошения.

На второ мѣсто, ние ще трѣбва да поставимъ известни форми, да създадемъ известни предпоставки и условия, спазването на които да представлява гаранция, че тия въпроси, които могатъ да бѣдатъ разрешени отъ Камарата чрезъ прошения, да минатъ безусловно при известна процедура, при която злоупотрѣбитѣ ще бѣдатъ, ако не съвсемъ невъзможни, то поне минимални. Напримѣръ, когато се касае за опрощавания на глоби, когато се касае за опрощаване на данѣци, за вземане решения отъ материаленъ характеръ, да искаме винаги комисията да се мотивира обстойно и писмено. Не бива да продължи досегашната практика, при която обикновено нѣмаме нито писмена,

нито неписмена мотивировка, при която нѣмаме отговорност, а имаме едно като-че-ли анонимно решение на комисията — докладчикътъ ще издебне моментъ, когато нѣма нито представители отъ болшинството, нито представители отъ опозицията, да ви сервира своя докладъ по начинъ такъвъ, че я го чуе, я не го чуе, и Камарата да гласува.

А. Пиронковъ (д. сг): Даже не се чува какво се приема.

Г. Говедаровъ (д. сг): Да, така е, много пѣти не чувате — и вие отъ болшинството и ние отъ опозицията — и вдигаме рѣце.

И. Василевъ (д): Тукъ присѣдства винаги г. министърътъ на финанситѣ. Какъ може да говорите, че контрабанда минаватъ прошенията?

Г. Говедаровъ (д. сг): Моля ви се, г-да, нека не споримъ, нека се обединимъ по тоя въпросъ, който не е партиенъ, който не е въпросъ само на правителството, а е въпросъ на Парламента.

Налага се още да се постави въ правилника текстътъ, споредъ който прошенията, които ще се докладватъ, да се съобщятъ предварително въ дневния редъ, 24 часа порано, за да знаемъ отъ дневния редъ, че утре единъ докладчикъ на прошетарната комисия ще направи докладъ по тия и тия прошения, отбелязани по тия и тия поредни нумера въ специалнитѣ списъци. Така всѣки отъ насъ ще знае, че ще стане докладъ по тия прошения и ще си направи своевременно проучванията, ще иска отъ докладчика известни освѣтления, като дори, при дадени обстоятелства, ще го изобличи, и по този начинъ ...

К. Дулчевъ (с. д): Това го имаше нѣкога.

Г. Говедаровъ (д. сг): Имаше го, но сега го нѣма. — ... и вие и ние, Парламентътъ, не само нѣма да носимъ отговорност за дѣлата на известни лица, които иматъ свои негативни качества, но — което е по-важното — ще имаме и възможността да възпрепятствуваме, щото контрабанда, мимо нашитѣ разбирания, мимо нашата съвѣсть, да се утвърждаватъ и одобряватъ решения, които сѣ корисни, противоправни, противообществени.

Може би да не е въпросъ на правилникъ, но мене ми се струва, че не е зле и върху другъ единъ въпросъ да се помисли. Платенитѣ ходатайства сѣ единъ фактъ сраменъ, позоренъ! Нека се постави въ правилника специаленъ текстъ — правилникътъ е законъ — че никой депутатъ, билъ той адвокатъ или неадвокатъ, билъ той търговецъ или нетърговецъ, подъ страхъ на най-строги санкции, не може да получава хонораръ, въ какъвто и да бѣде форма и видъ, когато той, използвайки своето качество на депутатъ, прави интервенция, прави застъпничество по дадени въпроси.

К. Дулчевъ (с. д): Освенъ между четири очи!

Г. Говедаровъ (д. сг): Въ днешно време, г-да, това е единъ викъ на нашата обществена съвѣсть. Ние не можемъ да го пренебрегнемъ и смѣтамъ, че ще изпълнимъ единъ важенъ дългъ, ако бждемъ единодушни да възприемемъ и тая мисълъ, и първитѣ три мисли, които току що изказахъ, не защото желаемъ да атакуваме правителството; напротивъ, желаемъ да го подпомогнемъ искрено, когато и доколкото сме увѣрени въ неговата добра воля. Съ това, повтарямъ, ще извършимъ една разумна работа и ще изпълнимъ достойно нашия дългъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Вѣрно е, въпросътъ, по който се дебатира, е боленъ въпросъ. Често пѣти съ прошенията сѣ ставали голѣми злоупотрѣбления. Има често пѣти добросъвѣстни народни представители, които сѣ гласували да се удовлетвори известни прошения, но въ последствие, като сѣ изучавали въпроса, виждали сѣ, че сѣ били подведени. Нѣма защо да отказваме този фактъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): При всички режими е било.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Презъ всички режими. — Едно време стариятъ държавникъ дѣдо Петко Каравеловъ казваше — тогава прошенията се разглеждаха

въ събота — „Събота е партизанска задушница“. То не е отъ днесъ, а отъ 30-40 години. Има нѣкои случаи, които действително сѫ скандални.

Р. Маджаровъ (д. сг): Въ Ваше време, 1911 г., една нощъ, въ 11 часа е гласувано едно прошение, безъ да знаятъ министритѣ — да се раздаде софийската мера, която е задъ Борисовата градина. Гласуваха 20 души депутати.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Въ 1911 г.?

Р. Маджаровъ (д. сг): Къмъ края на 1910 г.

Г. Мариновъ (з): Значи, въ Ваше време е било.

Р. Маджаровъ (д. сг): Въ наше време нека е.

Отъ земледѣлцитѣ: А-а-а!

Р. Маджаровъ (д. сг): (Къмъ министъръ-председателя Н. Мушановъ) Въ Ваше време, защото Вие тогава бѣхте министъръ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Гаранции трѣбва да се взематъ. Ние не можемъ да възприемемъ гледището на г. Маджаровъ. Правото за подаване прошения до Народното сѣбрание е предвидено въ нашата конституция.

Р. Маджаровъ (д. сг): То ще си остане.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: То е едно право на гражданина — да се отнесе до народното представителство съ известна молба. Тѣй че, това положение е конституционно и по него нищо не можемъ да направимъ. Но ние можемъ да си наредимъ начина, по който да се разглеждатъ прошенията. Сега каква практика имаме? Казваме: „Съответниятъ министъръ е тукъ; имаме ли неговото съгласие или съгласието на финансовия министъръ? — Имаме. И всички гласуваме спокойно, защото народното представителство не е отговорно — министърътъ отговаря за грѣшките на Парламента, за допустнатитѣ въ неговата дейность неправилности.

Г. Говедаровъ (д. сг): А насъ ни чакатъ долу и тамъ ни държатъ отговорни.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Често пѣти ще кажатъ: Парламентътъ е гласувалъ. Да, но отговорниятъ министъръ ще носи отговорността за грѣшките, които е направилъ Парламентътъ.

Тоя начинъ за разглеждане прошенията е пороченъ, защото азъ съмъ убеденъ, че често пѣти министърътъ на финанситѣ, или министърътъ на земледѣлнето, или министърътъ на търговията не знае въпроса, за който е далъ съгласието си, . . .

Г. Говедаровъ (д. сг): Така е.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: . . . защото, както обикновено става, чиновницитѣ му поднасятъ книгата за подписъ помежду стотици и хиляди други бумаги.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): И защото има партизани.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Моля, Моля! Убеденъ съмъ, че и когато нѣма партизани, може да стане това. Отъ канцеларията му поднасятъ купъ книжа и министърътъ подписва. Той не знае. Тѣй стои фактически работата. Мене ми се чини, че можемъ да наредимъ другъ редъ. Прошетарната комисия ще си е властна, както по досегашния правилникъ — впрочемъ, това е и по конституцията — да разглежда прошенията и да взема решения по тѣхъ, но съответниятъ министъръ трѣбва по нѣкои прошения да внесе законодателно предложение, подписано отъ самия него. Имаме напимѣрь, 20 прошения, разгледани и решени отъ комисията, за опрощаване на глоби и данъци. Той ще ги нареди въ единъ списъкъ, подписанъ отъ него, както става съ законопроектитѣ, . . .

Г. Говедаровъ (д. сг): Това е добре.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: . . . и ще каже: „Възъ основа решението на прошетарната комисия, азъ, който поемамъ отговорността, защото съмъ прегледалъ книгата и съмъ подписалъ, сезирамъ Народното сѣбрание съ тия молби“. Тогава нѣма да питаме: има ли съгласието на съответниятъ министъръ? Министърътъ самъ ще си поеме отговорността и ще го внесе тукъ. Най-малкото ще го прегледа — ще се интересува да го прегледа.

Р. Маджаровъ (д. сг): Г. министре! Той ще бѣде властенъ и да не го внася.

А. Буковъ (з): Това не може.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Не можемъ да откажемъ правото на подаване прошения до Народното сѣбрание.

Но, г-да, има и друго. Сегашниятъ правилникъ посочва, че ако известно предложение има законодателенъ характеръ, съ него се процедира само по реда, посоченъ въ глава VI отъ правилника.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Не всички предложения сѫ отъ законодателенъ характеръ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Когато предложението има законодателенъ характеръ, тогава се взема решение, а се гласува по реда, по който се гласуватъ законитѣ. Въ такъвъ случай въпроси за прехвърляне на гори, за собственостъ, за отчуждаване на мѣста и пр., ще се разрешаватъ като съответниятъ министъръ ще си направи предложението, но ще го направи като законодателно предложение, като поеме отговорността, следъ като го е проучилъ, на комисията за нейното решение. По този начинъ се прибавя и отговорността на министра при разглеждането на прошенията, безъ да се отнема правото на прошетарната комисия да разглежда прошения.

Г. Говедаровъ (д. сг): Но да излиза съ мотивиранъ докладъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Докладътъ си е докладъ. — Сега фактически какво правимъ? Искаме отговорността на министра и питаме: „Има ли съгласието на министра?“ Докладчикътъ казва: „Взело се е съгласието на министра — има го въ бумажитѣ, провѣрете, министърътъ е съгласенъ.“ Но тая отговорность е фиктивна, тя е илюзорна. Тя не е отговорность, каквато има министърътъ, като внесе законопроектъ, съ който ще поеме отговорность, защото е изучилъ въпросътъ, и ще каже тукъ: поддържамъ предъ Народното сѣбрание да се приеме. Иначе ще бѣдемъ предъ злоупотрѣбленията, които ставатъ. Често пѣти чувате, че докладчикътъ казва, че е справедливо да се удовлетвори едно прошение. Че е справедливо, справедливо е, но има повърхностно изучени прошения. Имахме нѣколко случаи на върнати прошения и следъ проучването се получиха съвсемъ други резултати. Така е често пѣти, когато се вършатъ набързо работитѣ.

Напоследъкъ имамъ случай да отида въ две села въ Карловско при откриване на линията, които села постоянно спорятъ — не зная отъ колко години — и не могатъ да раздѣлятъ една мера. Обръщали сѫ се 3-4 пѣти къмъ Народното сѣбрание, и сега пакъ искатъ да се обръщатъ къмъ насъ.

Министъръ д-ръ А. Бояджиевъ: Решенъ е въпросътъ.

Г. Мариновъ (з): Генко Митовъ ще ви каже.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Не знамъ какво ще каже г. Генко Митовъ, но искамъ да ви кажа, че 3-4 пѣти хората сѫ се обръщали къмъ Народното сѣбрание и тия хора мислятъ, че като е решенъ единъ пѣтъ въпросътъ, може отново да се пререшава.

Г. Мариновъ (з): „Генковъ връхъ“!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Казаха ми това при освещаване на линията за Карлово. Дойдоха селяни и казватъ: „Нашето положение, . . . нашитѣ гори“ и т. н. Азъ имъ казахъ: Нѣмамъ хаберь отъ тия гори. Чувахъ за тоя случай въ Народното сѣбрание.

Затуй бихъ молилъ, при третото четене на правилника да помислимъ по тоя въпросъ — не да отгѣнимъ правото на прошения, но да уредимъ начина на тѣхното раз-

глеждане: съответният министър да си поеме отговорността за всичко, което прошетарната комисия е решила. Иначе не може. Ще моля по тоя начин да се разреши тоя въпрос.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Министърът да ги внесе, следъ като ги проучи.

Министър-председател Н. Мушановъ: Министърът е длъженъ да ги проучи и да ги внесе. Той ще поеме отговорностъ за решението, той ще подпише законопроекта.

Г. Говедаровъ (д. сг): Има случаи, когато министърът може да не внесе едно прошение; тогава комисията да го внесе съ мотивиранъ докладъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: То е отдѣленъ случай.

Г. Говедаровъ (д. сг): По-хубаво министърът да го внесе.

Министър-председател Н. Мушановъ: Второ: за онѣзи случаи, които сѣ отъ сериозенъ характеръ и трѣбва да се обсъждатъ — въпроси за прехвърляне на имоти, за създаване на нови права и пр. — законопроектътъ трѣбва да мине тукъ на три четения, защото иначе е опасно.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Иначе ще станатъ още четири очи, както каза г. Лулчевъ. Единъ път въ прошетарната комисия — четири очи, следъ това телефончетата при министра — още четири очи.

Министър-председател Н. Мушановъ: По-добре ще се вижда съ осемъ очи, отколкото съ четири.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Джобътъ ще се изпразни повече.

Министър-председател Н. Мушановъ: Слушайте! Недейте да си хвърляме упрѣци. Години по редъ сѣмъ въ срѣдата на народното представителство и познавамъ хората. Недейте смѣта, г-да, че това е правило, защото ако е правило, то рони престижа на народнитѣ представители. Азъ ви увѣрявамъ, че въ десеткитѣ години, въ които сѣмъ билъ народенъ представител, ако проследимъ всички случаи, ще видимъ, че много малко сѣмъ отдѣлнитѣ случаи, при които има опорочения.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Не сѣмъ малко и сега.

Министър-председател Н. Мушановъ: Много малко сѣмъ. Недейте да си правимъ упрѣци, защото има почтени хора, които сѣ години седятъ тукъ и сѣнка отъ съмнение не може да се хвърли върху тѣхъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): За почтенитѣ не казвамъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Недейте обобщава случаитѣ. Недейте, заради нѣколко случая, да хвърляме петно върху народното представителство. Нека си вземемъ гаранцитѣ, но да пазимъ достоинството на народния представител, защото, когато въ самия Парламентъ се казва: „А, тия работи сѣмъ обикновени“ — когато ние самички си хвърляме такива обвинения, азъ не знамъ какъвъ моралитетъ ще има народното представителство.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Единици сѣмъ, но Парламентътъ трѣбва да ги знае.

Министър-председател Н. Мушановъ: Ние страдаме отъ обобщения. Азъ разбирамъ да си вземемъ гаранции, но не трѣбва да хвърляме обвинения, че всичкитѣ народни представители сѣмъ такива.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Не знамъ дали има или нѣма такива, но има народни представители отъ една група, които идватъ често пъти при опозицията и казватъ: ако държите за този въпросъ, и ние ще държимъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. Говедаровъ повдига другъ въпросъ — да се запрети административното ходатайство.

Г. Говедаровъ (д. сг): Платеното ходатайство.

Министър-председател Н. Мушановъ: Г-да! Ние трѣбва да разглеждаме и решаваме въпроситѣ при нашитѣ условия. Съ тѣзи подозрения, които имаме къмъ нашитѣ противници, ние ще направимъ повече беля, отколкото да изцѣримъ едно зло. Вѣрно е, че нѣкои ходятъ да ходатайствуватъ, но азъ сѣмъ убеденъ, че тѣ ходятъ да ходатайствуватъ по силата на депутатския си мандатъ, защото трѣбва да служатъ на избирателитѣ си, но никога не взематъ възнаграждение за ходатайството си. Ако сега се каже, че такъвъ народенъ представител, който ходатайствува, ще се лиши отъ депутатството си, или ще се накаже, нашата партизанска злоба може да изкове много и много доказателства, за да докаже, че всѣки депутатъ, който е отишелъ да служи на интереситѣ на избирателитѣ си, е вземалъ пари. И тогава ние тукъ косвено ще създаваме зрелища. Има нѣкои работи, които не трѣбва да се пипатъ; по-опасно е да се регулиратъ, отколкото да си седатъ тѣй, както сѣмъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Христо Мирски.

Х. Мирски (д): Г. г. народни представители! Вземахъ думата да напомня известни постановления на конституцията. Правъ е г. министър-председателътъ, когато предлага единъ редъ, който е въ духа на самата конституция.

Чл. 106 отъ нашата конституция гласи така: „Събранieto има право да приема всѣкакви прошения и жалби и да ги предава на надлежнитѣ министри“. Отъ това се разбира, че прошетарната комисия, когато е необходимо, взема известно решение, дава своето мнение и го праща на министра, който трѣбва да внесе законопроектъ за разрешението на въпроса.

Ако, обаче, азъ вземахъ думата, то е, за да напомня друго едно постановление на нашата конституция, което трѣбва да се има предъ видъ отъ прошетарната комисия, когато дава мнение, когато разрешава въпроситѣ; а то е, че отъ Народното събрание не може да се опрощаватъ глоби. За опрощаване на глобитѣ има друга процедура, която трѣбва да се следва. Съгласно чл. 105, п. 3, отъ нашата конституция, Народното събрание има право „да опрощава изостанали даждия и всѣкакви недобрани берии, на които прибирането се вижда невъзможно“. Това не се отнася за глоби, които сѣмъ едно наказание; а за опрощаването на наказанията има другъ редъ — амнистия и помилване — предвиденъ въ чл. чл. 14 и 15 отъ конституцията.

Нека прошетарната комисия при всѣки конкретенъ случай има предъ видъ тия постановления на конституцията.

Министър-председател Н. Мушановъ: По този въпросъ искамъ да кажа две думи.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министър-председателътъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: По последния въпросъ, който повдига г. Мирски — за опрощаване на глобитѣ.

Х. Мирски (д): Това може да става, но по другъ редъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. Мирски казва, че това трѣбва да става съ амнистия. Да ви кажа какви случаи има. По закона за акцизитѣ, осѣди се нѣкой човѣкъ да плати глоба, но при несъстоятелностъ, глобата му се замѣнява съ затворъ. Ние сме дебатирали по такива въпроси и сме смѣтали, че наказаниятѣ трѣбва да бѣде представенъ за помилване отъ министра на правосѣдието, защото е въ затвора. Но има една практика, че ако по искане на прошетарната комисия и на министра на финанситѣ глобата, която е била замѣнена съ затворъ, се опрости, наказанието на осѣдени се прекъсва и той се пуска отъ затвора. Често пъти е повдиганъ въпросътъ, дали не е по-хубаво това да става съ амнистия. Замѣняването на глобата съ затворъ се прави за беднитѣ. И затова обикновено става опрощаване наказанията затворъ за оня, който е беденъ, който не може да плати глобата. Ние нѣма защо да нахъваме бедността съ затворъ.

Р. Маджаровъ (д. сг): Както за данѣцитѣ, така и за глобитѣ, министърътъ на финанситѣ има право всѣка го-

дина да иска опрощаването имъ, като представи списъкъ на несъстоятелнитъ данъкоплатци.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Тъй ще направимъ и сега за опрощаване на данъцитъ, които се дължатъ отъ несъстоятелни данъкоплатци.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Маджаровъ! При даденитъ изяснения отъ г. министра, отегляте ли Вашето предложение?

Р. Маджаровъ (д. сг): Съгласенъ съмъ докладчикътъ да редактира и докладва тоя членъ при третото четене.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които отъ г. г. народнитъ представители приематъ докладвания новъ чл. 21, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема. Добавката къмъ него ще остане да се редактира въ комисията и да се докладва при третото четене.

Има думата г. министъръ-председателътъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Часътъ е 8. Ще моля да вдигнемъ заседа-

нието. За утре имаме дневенъ редъ, както следва. (Чете)

1. Трето четене законопроекта за отпущане еднократна държавна помощъ на народния представителъ Миню Ганчевъ.

2. Второ четене законопроекта за облекчение длъжницитъ по заемитъ, отпустнати имъ по закона за направа икономически къщи и за насърчение жилищния строежъ.

3. Второ четене предложението за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание.

4. Докладъ на прошеятарната комисия.

5. Второ четене законопроекта за личния съставъ на Министерството на финанситъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които приематъ прочетения отъ г. министъръ-председателя дневенъ редъ за утрешното заседание, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. 58 м.)

Председателъ: А. МАЛИНОВЪ

Подпредседателъ: Н. ШОПОВЪ

Секретаръ: Д. ТОТЕВЪ

Началникъ на Стенографското отделение: Д. АНТОНОВЪ